

MOLENVLIEET ORGANISATIES
PRAKTIJKSCHOOL E-MAIL JONGERENRAAD
FEESTEN GESPREKKEN JONG DATABASE
VRAGENLIJST MBO
JONGEN GEMEENTE WOERDEN
OOSTERHOUT JONGERENWERK WO WOERDEN JONG 13-23 JAAR
PERSOONLIJK GESPREK HAVO RECREATIEPLEKKEN
WBO JONGEREN MEISJE ANDERS EVENEMENTEN SMSSEN
ID COLLEGE STADUIS OP STRAAT HBO GYMNASIUM
OP SCHOOL BRIEF PER POST
UITGAAN CAPELLE AAN DEN IJSSEL ROC
SNEL EN POLANEN
TOURNOYSVELD AMSTERDAM BELLEN
STADHUIS VRIJE-TIJD

JONGEREN AAN HET WOORD

ONDERZOEK ONDER JONGEREN OVER COMMUNICATIE MET DE GEMEENTE WOERDEN

Afstudeerrapport

Jongeren aan het woord

Onderzoek onder jongeren over communicatie met de
gemeente Woerden

Student:	Laura Neuteboom
Studentnummer:	1524266
Stage bedrijf:	gemeente Woerden Blekerijlaan 14 3447 GR WOERDEN
Opleiding:	HU, Instituut voor Communicatie Communicatiemanagement, Utrecht Padualaan 99 3584 CH UTRECHT
Begeleider gemeente Woerden:	Monica Stam
Begeleider HU:	Nanny Kok
Datum:	3 januari 2011

Voorwoord

Voor u ligt het adviesrapport wat ik naar aanleiding van mijn afstudeeronderzoek heb geschreven. Dit onderzoek is onderdeel van het vierde jaar van de opleiding Communicatiemanagement aan de Hogeschool Utrecht. Voor het cluster Communicatie¹ bij de gemeente Woerden heb ik het onderzoek uitgevoerd van februari tot en met juli 2010. Het cluster wilde de communicatie tussen de gemeente en de jongeren in de gemeente Woerden verbeteren.

Tijdens dit onderzoek heb ik twee begeleidsters gehad die mij hulp, steun en advies hebben gegeven. En daarom wil ik graag Monica Stam van de gemeente Woerden bedanken. Zij was mijn begeleidster en opdrachtgever bij de gemeente en heeft veel tijd voor mij vrijgemaakt. Ook wil ik graag Nanny Kok van de Hogeschool Utrecht bedanken voor alle hulp en begeleiding tijdens het onderzoek.

Naast deze begeleidsters wil ik nogmaals alle scholen en jongeren bedanken die mij hebben geholpen met het onderzoek. En ook wil ik alle andere mensen bedanken die mij hebben gesteund en geholpen tijdens het onderzoek.

Laura Neuteboom

Utrecht, 3 januari 2011

¹ Het cluster Communicatie valt onder de afdeling Bestuur- en management ondersteuning.

Inhoudsopgave

pagina

Managementsamenvatting	7
Begrippenlijst	8
Inleiding	9
1. "Woerden, stad waar het groene hart klopt"	10
1.1 Gemeente Woerden	10
1.1.1 Het groene hart en de woonkernen	10
1.1.2 Het lokale bestuur	10
1.1.3 De ambtenaren aan het werk	10
1.1.4 De missie en visie	11
1.2 Cluster communicatie	11
1.3 'Woerden Jong'	11
1.4 Vertegenwoordiging van jongeren	12
1.4.1 De jongerenraad	12
1.4.2 Het jongerenpanel	13
2. Theoretisch kader	14
2.1 De grenzeloze generatie	14
2.1.1 Onderzoek van Motivaction	14
2.1.2 'Mentality-milieus'	15
2.2 Onderwerpen, middelen en kanalen	15
2.2.1 Onderwerpen	16
2.2.2 Middelen	16
2.2.3 Kanalen	16
2.3 Meepraten, meedenken en mening geven	17
2.3.1 Wat is jongerenparticipatie?	17
2.3.2 Universele Verklaring van de Rechten van het Kind	17
2.3.3 Wat is Wmo?	17
2.3.4 Verschillende manieren van participatie	18
2.4 Jongerenparticipatie in Nederland	18
2.4.1 Onderzoek door de Nationale Jongerenraad	18
2.4.2 Het Jong Lokaal Bokaal	19
2.4.3 Quickscan onder Nederlandse gemeenten	19
2.5 Jongerenparticipatie in de gemeente Woerden	20
2.5.1 Vormen van participatie	20
2.5.2 Hoe jongerenparticipatie aan te pakken	20

3. Het onderzoek	22
3.1 Jongeren	22
3.2 Deskresearch	22
3.3 Fieldresearch	23
3.3.1 Enquête	23
3.3.2 Gesprekken	23
3.4 Steekproef	24
3.4.1 Selecte steekproef	24
3.4.2 Verzamelen van enquêtes	24
3.5 Verloop fieldresearch	24
3.5.1 Medewerking van scholen	24
3.5.2 Gesprekken met jongeren	25
3.5.3 Pré test van de enquête	25
3.5.4 Vragen 5, 7 en 10 uit de enquête	25
3.5.5 Digitale enquêtes	25
3.5.6 Samenwerking met het jongerenwerk	25
4. Wat zijn de resultaten?	26
4.1 Beschrijving van de resultaten	27
4.2 Wie zijn de jongeren uit het onderzoek?	27
4.2.1 Je bent..	27
4.2.2 Jouw leeftijd is..	27
4.2.3 Je volgt..	27
4.2.4 Waar woon je?	27
4.3 Om welke onderwerpen gaat het?	28
4.3.1 Over welke onderwerpen wil de gemeente Woerden in 'gesprek' gaan?	28
4.3.2 Over welke onderwerpen willen jongeren in 'gesprek' gaan?	29
4.3.3 Zijn er overeenkomsten in de aangegeven onderwerpen?	30
4.4 Om welke middelen gaat het?	30
4.4.1 Welke middelen heeft de gemeente Woerden gebruikt en welke middelen wil ze in de toekomst inzetten?	30
4.4.2 Welke middelen gebruiken de jongeren onderling?	31
4.4.3 Met welke middelen willen jongeren benaderd worden?	33
4.4.4 Zijn er overeenkomsten in de aangegeven middelen?	34
4.5 Om welke kanalen gaat het?	34
4.5.1 Welke kanalen heeft de gemeente Woerden gebruikt en welke kanalen wil ze in de toekomst inzetten?	34
4.5.2 Welke kanalen gebruiken de jongeren onderling?	34
4.5.3 Via welke kanalen willen jongeren benaderd worden?	35
4.5.4 Zijn er overeenkomsten in de aangegeven kanalen?	35
4.6 Wat doen 'andere' gemeenten?	35
4.6.1 Gemeente Amsterdam	35
4.6.2 Gemeente Capelle aan den IJssel	36
4.6.3 Gemeente Oosterhout	36

5. Wat zeggen de resultaten?	37
5.1 Over welke onderwerpen willen ze met elkaar in 'gesprek' gaan?.....	37
5.2 Welke middelen kunnen 'het gesprek' bevorderen?	37
5.3 Welke kanalen kunnen 'het gesprek' bevorderen?	38
5.4 Welke vormen van jongerenparticipatie hebben 'andere' gemeenten?	39
6. Wat kan de gemeente Woerden doen?	40
6.1 Adviezen over beleid	40
6.1.1 Creëer intern duidelijkheid en overeenstemming	40
6.1.2 Bepaal een communicatiestrategie	40
6.2 Adviezen over onderwerpen.....	40
6.2.1 Gebruik 'Uitgaan, evenementen en uitgaan' als aanknopingspunt	40
6.2.2 Voer een vervolgonderzoek uit over meningen en interesses.....	41
6.3 Adviezen over middelen en kanalen	41
6.3.1 Zet de e-mail, het persoonlijke gesprek en de brief per post in.....	41
6.3.2 Houd het persoonlijk en informeel.....	41
6.3.3 Maak gebruik van vriendennetwerken van jongeren.....	41
6.3.4 Ga langs scholen voor 'gesprekken' met jongeren	42
6.3.5 Overweeg een database.....	42
6.3.6 Begeleid de jongerenambassadeurs/ jongerenraad intensiever	42
6.4 Adviezen over jongerenparticipatie.....	42
6.4.1 Luister goed en regelmatig naar eigen jongeren	42
6.4.2 Splits jongerenparticipatie op	42
6.5 Overige adviezen.....	43
6.5.1 Geef de gemeente Woerden op voor de Jong Lokaal Bokaal	43
6.5.2 Maak gebruik van het handboek jongerenparticipatie.....	43
Literatuurlijst	44

Managementsamenvatting

Dit adviesrapport is geschreven voor de gemeente Woerden, omdat de gemeente het contact met de jongeren wilt verbeteren en meer zicht wil krijgen op wat hen bezighoudt. Jongerenparticipatie verloopt niet naar wens en de gemeente Woerden wil dit graag veranderd zien. De doelen voor dit onderzoek zijn het verkennen/ exploreren wat de jongeren uit de gemeente Woerden willen wat betreft communicatie met de gemeente Woerden: op welke manier de gemeente Woerden communicatie met de jongeren nu aanpakt. En hoe andere gemeenten jongerenparticipatie aanpakken.

De beleidsvraag luidde: *Hoe kan de gemeente Woerden haar communicatie afstemmen op jongeren uit eigen gemeente, zodat het jeugdbeleid beter op jongeren aangesloten kan worden?* De onderzoeksvraag die hieruit voort is gekomen luidde: *Over welke onderwerpen willen jongeren in de leeftijd 13 tot 23 jaar en de gemeente Woerden met elkaar in gesprek gaan en via welke middelen en kanalen?*

Het onderzoek bestond uit gesprekken met de gemeente Woerden, een enquête onder de Woerdense jongeren en deskresearch naar 'andere' gemeenten. De gesprekken bij de gemeente Woerden hebben plaats gevonden met de beleidsambtenaren die zich bezig houden met jongerenparticipatie en met de communicatieadviseur die hierover ging bij het starten van het onderzoek. De enquêtes onder de Woerdense jongeren zijn afgenomen op scholen, op straat en via de e-mail. In totaal hebben 110 jongeren de enquête ingevuld van 13 tot en met 21 jaar. Met deskresearch is er gekeken naar de gemeenten Amsterdam, Oosterhout (Noord-Brabant) en Capelle aan den IJssel hoe zij jongerenparticipatie invullen.

Uit het onderzoek zijn een aantal opvallende conclusies naar voren gekomen. Ten eerste zitten de gesproken ambtenaren intern niet op één lijn wat betreft de communicatie. Ze zitten ook niet op één lijn met de jongeren, want deze willen het maar over één onderwerp hebben met de gemeente. Ondanks de verschillen is er een raakvlak gevonden. De gemeente Woerden en de jongeren willen met elkaar in 'gesprek' gaan over onderwerpen die vallen onder het thema 'Vrije tijd' van het jeugdbeleid. De derde conclusie is dat de jongeren elkaar onderling anders benaderen dan de manier waarop ze door de gemeente Woerden benaderd willen worden. De jongeren willen benaderd worden via de e-mail, het persoonlijke gesprek en de brief per post. Ondanks de verschillen ik ook hier een raakvlak gevonden in het communicatiemiddel het persoonlijke gesprek. Wat betreft de communicatiekanalen zitten de gemeente Woerden en de jongeren meer op één lijn. De kanalen mondelinge, digitale en schriftelijke communicatie kunnen 'het gesprek' bevorderen. Tenslotte is de aanpak van jongerenparticipatie bij de drie gemeenten totaal anders. Er is niet één (goede manier) van jongerenparticipatie, maar er valt wel van de drie gemeenten te leren.

De belangrijkste adviezen voor de gemeente Woerden zijn:

- creëer intern duidelijkheid en overeenstemming;
- bepaal een communicatiestrategie;
- gebruik 'Uitgaan, evenementen en uitgaan' als aanknopingspunt;
- zet de e-mail, het persoonlijke gesprek en de brief per post in;
- houd het persoonlijk en informeel;
- ga de scholen langs voor gesprekken met jongeren;
- begeleid de jongerenambassadeurs/ jongerenraad intensiever.

Begrippenlijst

'Andere' gemeenten

Hiermee worden de gemeenten Amsterdam, Capelle aan den IJssel en Oosterhout bedoeld.

Burgerpanel/ 'Woerdenpanel'

Het panel waarin inwoners van de gemeente Woerden vertegenwoordigd worden (bron zie p. 13).

(Communicatie) Kanaal

Een medium om iets te bereiken (bron zie p. 16).

(Communicatie) Middel

Een middel dat communicatie mogelijk maakt (bron zie p. 16).

'De jongeren'

Jongeren in de leeftijd van 13 tot 23 jaar die woonachtig zijn in de gemeente Woerden en de enquête hebben ingevuld.

Deskresearch

Onderzoek naar bestaande gegevens (bron zie p. 22).

Fieldresearch

Onderzoek naar nieuwe gegevens (bron zie p. 22).

Gemeente Woerden

Hiermee wordt de ambtelijke organisatie bedoeld (die te maken heeft met het jeugdbeleid).

'Het gesprek' / 'gesprek'

De communicatie/ dialoog/ uitwisseling van informatie tussen de gemeente Woerden en de jongeren.

Hubs

Selectief gekozen jongeren die andere mensen meer laten weten over de organisatie en de activiteiten (bron zie p. 35).

Id-college

Beroepsonderwijs, mbo.

Inwonersbelangen

Is een lokale politieke partij in de gemeente Woerden.

Jeugdbeleid

Het gemeentebestuur voor kinderen van 0 tot 23 jaar.

Jongerenpanel

De jongerenversie van het burgerpanel.

Jeugd-punt

Voert het jongerenwerk uit voor de gemeente Woerden.

Jongerenparticipatie

Het recht dat een jongere heeft om volwaardig deel uit te maken van de maatschappij en daar invloed op uit te oefenen (bron zie p. 17).

Jongerenraad

De raad die jongeren uit de gemeente vertegenwoordigt.

Kwalitatief onderzoek

Verzamelingmethode waarbij het gaat om de beleving van de respondenten (bron zie p. 24).

Kwantitatief onderzoek

Verzamelingmethode om cijfermatige gegevens te verzamelen (bron zie p. 23).

The Game

Een jaarlijks project van de gemeente Woerden, waarbij middelbare scholieren kennis maken met de gemeenteraad en het college van burgemeester & wethouders.

Toekomst

Hiermee wordt minstens de ambtstermijn van 2010-2014 bedoeld.

Praktijkschool Woerden

Is een middelbare school voor praktijkonderwijs, gericht op leerlingen met leerproblemen.

Progressief Woerden

Is een lokale politieke partij in de gemeente Woerden.

ROC Midden Nederland

Beroepsonderwijs, mbo

Stichting Jeugd en Jongerenwerk Midden-Holland

Heeft tot en met 2009 het jongerenwerk uitgevoerd voor de gemeente Woerden.

VNG: Vereniging van Nederlandse Gemeenten

VWS: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

WMO: Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Inleiding

Dit adviesrapport is geschreven naar aanleiding van het onderzoek voor de gemeente Woerden (februari tot en met juli 2010). Dit rapport heeft zes hoofdstukken met achter in de literatuurlijst. De bijlagen van dit rapport zijn in een apart stuk opgenomen. Hieronder een korte omschrijving per hoofdstuk.

1. Beschrijving van de omgeving van het onderzoek.
2. Theoretische grondslag van het onderzoek.
3. Opzet en uitleg over de gebruikte onderzoeksmethoden.
4. Resultaten van het onderzoek.
5. Conclusies van de resultaten van het onderzoek.
6. Adviezen die voortkomen uit de resultaten en conclusies.

Wat is de aanleiding?

De gemeente Woerden wil het contact met de jongeren verbeteren en meer zicht krijgen op wat hen bezighoudt. Het meedenken/ participeren van jongeren (jongerenparticipatie) verloopt niet naar wens en de gemeente Woerden wil dit graag veranderd zien. Het contact met jongeren loopt nu voornamelijk via de Woerdense jongerenraad. Deze houdt zich bezig met gevraagd en ongevraagd advies over vraagstukken rond het jeugdbeleid. De jongerenraad is geen representatieve afspiegeling van de jongeren uit de gemeente Woerden en heeft nog maar drie actieve leden. Samen met het jongerenwerk wordt er binnen de gemeente gekeken naar alternatieve vormen van jeugdparticipatie. In hoofdstuk 1 wordt hier verder op ingegaan.

Wat is de doelstelling?

Het belangrijkste doel van het onderzoek is het verkennen/ exploreren wat de jongeren uit de gemeente Woerden willen wat betreft communicatie met de gemeente Woerden. Daarnaast wordt bekeken op welke manier de gemeente Woerden communicatie met de jongeren nu aanpakt. Hoe andere gemeenten jongerenparticipatie aanpakken is ook een onderzoeksdoel. Zodra er zicht is op de onderwerpen, de middelen en de kanalen kan de gemeente Woerden de communicatie omtrent het jeugdbeleid beter afstemmen op de jongeren. Ook met het schrijven van jeugdbeleid kan er beter afgestemd worden en daardoor beter aansluiten op de wensen en de behoeften van de jongeren uit de gemeente Woerden.

Welke vragen zijn er?

Het onderzoek moet antwoord geven op de beleidsvraag:

Hoe kan de gemeente Woerden haar communicatie afstemmen op jongeren uit eigen gemeente, zodat het jeugdbeleid beter op jongeren aangesloten kan worden?

De onderzoeksvraag luidt als volgt: *Over welke onderwerpen willen jongeren in de leeftijd 13 tot 23 jaar en de gemeente Woerden met elkaar in 'gesprek' gaan en via welke middelen en kanalen?*

Onder deze onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. *Over welke onderwerpen willen de gemeente Woerden en jongeren met elkaar in 'gesprek' gaan?*
2. *Welke middelen kunnen 'het gesprek' bevorderen tussen de gemeente Woerden en de jongeren?*
3. *Welke kanalen kunnen 'het gesprek' bevorderen tussen de gemeente Woerden en de jongeren?*

1. “Woerden, stad waar het groene hart klopt”

In dit hoofdstuk wordt de gemeente Woerden beschreven, hoe het cluster Communicatie is opgezet, wat het jeugdbeleid is en hoe jongeren worden vertegenwoordigd in de gemeente. Dit om een beeld te krijgen van de omgeving waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden.

1.1 Gemeente Woerden

Het begrip ‘gemeente’ kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Namelijk als een verzameling van woonkernen, een bestuurlijke organisatie en een ambtelijke organisatie. Wat dit betekent voor de gemeente Woerden wordt hierna beschreven.

1.1.1 Het groene hart en de woonkernen

De gemeente Woerden ligt midden in het ‘Groene Hart’. Dit is het grootste nationale landschap van Nederland en ligt tussen Amsterdam, Utrecht, Rotterdam en Den Haag in (Groene Hart, z.d.). De gemeente Woerden heeft daarom de slogan: “Woerden, stad waar het groene hart klopt”.

Onder de gemeente Woerden vallen vier woonkernen, namelijk: Woerden, Harmelen, Kamerik en Zegveld. De gemeente heeft 49.368 inwoners (Burgerzaken, gemeente Woerden, persoonlijke communicatie, 2010)² en is een middelgrote gemeente, die tegen een middelgrote gemeente aanhangt (Bestuur, Management en Consultants Groep 2009, aangehaald in Verweij et al., 2009).

1.1.2 Het lokale bestuur

De bestuurlijke organisatie bestaat uit de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders (gemeente Woerden, z.d.). Tijdens het onderzoek hebben de gemeenteraadsverkiezingen plaats gevonden. Dit betekende een verschuiving in de raad, in het college en van portefeuilles. Voor de verkiezingen bestond de gemeenteraad uit 29 raadsleden en het college uit zes personen. De coalitie bestond uit het CDA, Progressief Woerden en de Christen Unie. Voor de verkiezingen waren er zes portefeuilles, namelijk: ‘Woerden Kwaliteit’, ‘Woerden Leefbaar en Veilig’, ‘Woerden Bouwt’, ‘Woerden Betrokken’, ‘Woerden Jong’ en ‘Woerden Levendig’ (gemeente Woerden, 2009).

De huidige gemeenteraad bestaat uit zes fracties en heeft nog steeds 29 raadsleden. Na de verkiezingen hebben grote veranderingen plaats gevonden in de coalitie. Deze bestaat nu uit de VVD, D66, Progressief Woerden en Christen Unie/SGP. Het college bestaat uit vijf personen (gemeente Woerden, z.d.). De huidige portefeuilles van de wethouders zijn niet meer in thema’s aan te geven zoals deze waren voor de verkiezingen.

1.1.3 De ambtenaren aan het werk

De ambtelijke organisatie heeft de taak het bestuur te ondersteunen. De griffie ondersteunt de gemeenteraad. De directie (de gemeentesecretaris en één adjunct-gemeentesecretaris) en elf afdelingen zijn er voor de ondersteuning van het college van burgemeester en wethouders. De ambtelijke organisatie biedt ondersteuning bij de voorbereiding van de besluitvorming, maar is ook nauw betrokken bij de uitvoering ervan. Daarnaast houdt dit deel van de organisatie zich ook bezig met de dienstverlening aan het publiek (gemeente Woerden, z.d.).

² Peildatum: 1 januari 2010

Het management wordt gevormd door de directie en de afdelingshoofden. Het personeelsbestand is 406 personen groot³ (Personeelszaken, gemeente Woerden, persoonlijke communicatie, 2010), waarvan het grootste gedeelte werkzaam is op het stadhuis en het andere gedeelte op het Stadserf (buitendienst van afdeling Realisatie en Beheer). Het cluster communicatie valt onder de afdeling Bestuur- en management ondersteuning, de beschrijving van het cluster komt aan bod in § 1.2.

1.1.4 De missie en visie

De missie en visie zijn van voor de gemeenteraadsverkiezingen, dus bij het starten van het onderzoek.

In de missie is beschreven dat de gemeente Woerden een actieve gemeente is en dat de inwoners actief betrokken zijn. Niet alleen voor de Woerdenaren zijn er activiteiten, maar ook voor toeristen. Volgens het college wordt er van de gemeente een steeds meer voorwaardenschepende en regisserende rol verwacht naast de wettelijk taken. Hierdoor komen er steeds meer taken en verantwoordelijkheden te liggen bij de inwoners, de organisaties en het maatschappelijke middenveld (gemeente Woerden).

De visie van de gemeente Woerden is geschetst in het regiedocument 2005-2009 met de naam 'Open Vensters'. Hierin zijn de veranderingen beschreven die volgens de directie bij de gemeente Woerden plaats moeten gaan vinden. Het gaat met name over veranderingen in de dienstverlening en de bijbehorende servicenormen. Maar ook over de systemen, processen en procedures in de organisatie die de veranderde dienstverlening moeten ondersteunen. Het gaat volgens de directie om 'noodzakelijke' veranderingen wat betreft snelheid, flexibiliteit en klantgerichtheid bij de gemeente (gemeente Woerden).

1.2 Cluster communicatie

Het cluster communicatie heeft een centrale rol in de organisatie, aangezien er in de organisatie verder geen communicatieadviseurs en of medewerkers zijn. Adviseren en informeren (intern en extern) zijn de belangrijkste werkzaamheden in het team. Dit uit zich in het:

- Advies geven aan het bestuur, adviseren bij lopende gemeentelijke projecten en adviseren bij het tot stand komen en realiseren van beleid;
- Persvragen afhandelen;
- Communicatiemiddelen bij gerealiseerd beleid produceren;
- Beheren van het internet en intranet (Meer, 2010).

1.3 'Woerden Jong'

In § 1.1.2 is de portefeuille 'Woerden Jong' al eens naar voren gekomen. Het doel van programma Woerden Jong was dat kinderen en jongeren in de leeftijd van 0 tot 23 jaar zich ontwikkelen tot volwassen mensen, die deelnemen aan de samenleving en de arbeidsmarkt. De gemeente Woerden heeft daarom een sterk, samenhangend en resultaatgericht jeugdbeleid. Het behalen van een startkwalificatie (een diploma op havo, vwo of mbo-2-niveau) is daarin speerpunt ('Programmabegroting 2009' gemeente Woerden, 2008).

³ Peildatum: 31 mei 2010

Om inzicht te blijven houden in wat er speelt onder Woerdense jongeren wil de gemeente Woerden in gesprek zijn en blijven met de jongeren, onder andere via de jongerenraad, via ouders en de diverse instellingen. Op die manier worden uitgangspunten en speerpunten van beleid in overleg steeds getoetst ('Programmabegroting 2009' gemeente Woerden, 2008).

Het programma was opgebouwd rond een vijftal thema's:

- opvang, educatie en werk;
- opvoeding en bescherming;
- gezondheidszorg;
- veiligheid;
- vrije tijd.

Jongerenparticipatie is een onderwerp binnen het thema 'Vrije tijd' ('Programmabegroting 2009' gemeente Woerden). Wat de doelstellingen waren voor het programma 'Woerden Jong' en van de vijf thema's is te lezen in bijlage 1.

1.4 Vertegenwoordiging van jongeren

1.4.1 De jongerenraad

De jongerenraad zit in het slop en werkt niet zoals de gemeente voor ogen heeft. Door de jaren heen heeft de jongerenraad wisselend gefunctioneerd (Kroese, 2008). Net als de voorgaande jaren lijkt de continuïteit van de jongerenraad in 2010 onderhevig te zijn door de wisseling van de wacht. Met de komst van de gemeenteraadsverkiezingen en de start van een nieuwe raadsperiode zal de jongerenraad in de huidige vorm vermoedelijk verdwijnen, zo veel is duidelijk uit de evaluatie⁴. Na een aantal jaren een harde kern van leden te hebben gehad, heeft de jongerenraad nu een dieptepunt in ledental bereikt. In het afgelopen jaar zijn veel leden zijn gestopt, omdat ze gaan studeren of iets anders ambiëren. Tijdens het afsluitende evaluatiegesprek op 22 februari 2010 zijn twee punten (hoofdpijnen) van verbetering naar voren gekomen:

- **Wederzijdse verwachtingen beter afstemmen**

De nadruk voor de jongerenraad kwam de laatste tijd vooral te liggen op participatie en de daarbij horende uitvoering. Dit in de plaats van het gevraagd en ongevraagd advies. Door deze nadruk was het voor de jongerenraad moeilijk om zich te houden aan het werkplan. Daarnaast zijn de verwachtingen wat betreft het ongevraagde advies van de gemeente Woerden anders dan bij de jongerenraad. De gemeente verwachtte meer ongevraagd advies, dan dat de jongerenraad heeft gegeven. Maar zoals aangeven kwam de jongerenraad hier niet (voldoende) aan toe door het vele uitvoerende werk (Burgt, 2010).

- **Inzet en mogelijkheden van de jongerenraad beter afstemmen**

De jongerenraad werd (te) vaak en te gemakkelijk gevraagd om deel te nemen aan gesprekken en projecten. Daarnaast bestond de jongerenraad uit 'denkers' en 'doeners'. Waardoor niet iedereen geschikt was om te adviseren of om zaken rondom jongerenparticipatie uit te voeren. Naar deze verschillen moet gekeken worden wanneer de jongerenraad weer wordt ingezet (Burgt, 2010).

⁴ Aanwezig waren twee beleidsmedewerkers van de gemeente Woerden die zich bezig houden met jongerenparticipatie, twee jongerenwerkers van Jeugd-punt en Stichting Jeugd en Jongerenwerk Midden-Holland, twee leden van de JR en Laura Neuteboom.

1.4.2 Het jongerenpanel

De gemeente Woerden heeft een burgerpanel, het 'Woerdenpanel' met 1691⁵ leden. Dit panel heeft een jongerenvertegenwoordiging van 690 leden⁵. Deze jongeren zijn 18 tot en met 23 jaar (gemeente Woerden, z.d.).

In 2008 is er een onderzoek gedaan onder Woerdense jongeren. Zij zijn benaderd voor het deelnemen aan opiniepeilingen van het 'Woerdenpanel'. Deze jongeren waren 13 tot en met 19 jaar. De jongeren zijn bevraagd over wat er onder hen leeft. Hierbij zijn de onderwerpen veiligheid op school, meedenken met de gemeente Woerden, vrije tijd, alcohol en drugs en 'Hoe zie je de gemeente Woerden?' langs gekomen (Newcom Research & Consultancy, 2008).

Zowel de jongerenraad als het jongerenpanel zijn geen representatieve afspiegeling van de Woerdense jongeren wat betreft opleiding en leeftijd.

⁵ Bron: Newcom Research & Consultancy, peildatum 29 november 2010.

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader is in feite het literatuuronderzoek wat de grondslag is voor dit onderzoek. Het literatuuronderzoek is opgezet om te kijken welke informatie er over communicatie met jongeren en de overheid is, om beter te kunnen verdiepen in de doelgroep en dus in de respondenten van het onderzoek. De stukken die voor het onderzoek zijn gebruikt zijn advies- en onderzoeksrapporten van onderzoeken, beleids- en gemeentelijke stukken en literatuur in de vorm van artikelen en boeken. De bruikbare informatie uit deze stukken worden in dit hoofdstuk beschreven.

2.1 De grenzeloze generatie

Jongeren daar draait dit onderzoek om, maar wat is kenmerkend voor jongeren in de leeftijdscategorie van 13 tot 23 jaar? Deze generatie wordt in deze paragraaf beschreven om een beter beeld te krijgen met welke (doel)groep het onderzoek te maken heeft.

2.1.1 Onderzoek van Motivaction

Bureau Motivaction heeft vijftientwintig jaar waarden- en opinieonderzoek gedaan onder de Nederlanders en heeft gekeken naar de verschillende generaties, (waaronder de jongste de grenzeloze generatie). Dit is beschreven in het boek 'De grenzeloze generatie, en de eeuwige jeugd van hun opvoeders' (Spangenberg & Lampert, 2009).

Grenzeloze generatie

De grenzeloze generatie is geboren na 1986 en veelal opgevoed door de verloren generatie⁶ die op haar beurt is geboren tussen 1956 en 1970. De meeste kinderen van de verloren generatie zitten thans (2009) midden in hun vormende periode. Ze groeien op met de repercussies van de terroristische aanslagen van 11 september 2001 en anno 2009 met een economische crisis, in een geglobaliseerde economie die 24 uur per dag, zeven dagen per week doordraait, en worden groot met een spervuur van nieuws en reclameboodschappen dat door de media op de wereld wordt afgevuurd. Deze generatie was/ is al jong actief op internet, communiceert met elkaar via sms en msn, kijkt filmpjes op YouTube, en profileert zich op Hyves en Facebook, enzovoort. Ook wel de 'digitale generatie' genoemd, of de 'millenniumgeneratie'

(Spangenberg & Lampert, 2009, p. 270).

Daarnaast is ook het volgende beschreven in het boek:

De grenzeloze generatie is gefocust op uiterlijkheden, kicks, geld, status, consumptie en netwerken, en niet zozeer op het eigen welzijn en dat van de maatschappij. Omgangsvormen, milieubewustzijn en een kritische houding doen er nu minder toe dan tien jaar geleden, hiërarchie juist wat meer. Individualisme en hedonisme winnen terrein, de groep met een brede verantwoordelijkheidsgevoel slinkt. Leuk is de norm geworden.

(Spangenberg & Lampert, 2009, p. 59)

⁶ De verloren generatie heeft deze naam gekregen om zij te maken hebben kregen met machtsposities die door de generatie ervoor werden bezet. Dat was niet bevorderlijk voor de perspectieven en kansen van de verloren generatie (Spangenberg & Lampert).

2.1.2 'Mentality-milieus'

Iedere generatie heeft gelaagdheid en onderlinge verschillen, zo ook de 'grenzeloze generatie'. Motivaction heeft generaties opgesplitst in 'Mentality-milieus'. De milieus onderscheiden groepen binnen het onderzoek. Motivaction heeft hiermee een onderverdeling van de totale Nederlandse bevolking gemaakt (Spangenberg & Lampert). "Binnen deze bevolkingsgroepen deelt men een gemeenschappelijke levenshouding en waardenoriëntatie ten aanzien van levensdomeinen als relaties, werk, vrije tijd, consumeren enzovoort" (Spangenberg & Lampert, 2009, p. 274).

Net als de andere generaties zijn ook de jongeren uit de grenzeloze generatie gesegmenteerd in acht 'Mentality-milieus'. De meest voorkomende 'Mentality-milieus' onder de jongste generatie zijn:

1. 'Gemaksgeoriënteerden' (25%)
"Impulsieve en passieve consumenten die in de eerste plaats streven naar een onbezorgd, plezierig en comfortabel leven" (Spangenberg & Lampert, 2009, p. 219).
2. 'Opwaarts mobielen' (24%)
"De carrièrerichte individualisten met een uitgesproken fascinatie voor sociale status, nieuwe technologie, risico en spanning" (Spangenberg & Lampert, 2009, p. 224).
3. 'Postmoderne hedonisten' (18%)
"De pioniers van de belevingscultuur, waarin experimenteren en het breken met morele en sociale conventies doelen op zich zijn geworden" (Spangenberg & Lampert, 2009, p. 227).
4. 'Moderne burgerij' (16%)
"De conformistische, statusgevoelige burgerij die het evenwicht zoekt tussen traditie en moderne waarden als consumeren en genieten" (Spangenberg & Lampert, 2009, p. 220).

Deze vier milieus beslaan al 83% van de grenzeloze generatie. Deze milieus laten zien dat er onder deze generatie een tweedeling te zien is "tussen meer ambitieuze, onafhankelijke en assertieve jongeren" (Spangenberg & Lampert, 2009, p. 81). 42% bestaande uit de opwaartse mobielen en de postmoderne hedonisten. Daarnaast de "meer behoudend en volgend ingestelde jongeren die eerder moeite hebben met complexiteit en het zoeken naar structuur" (Spangenberg & Lampert, 2009, p. 81). 41% bestaande uit de moderne burgerij en de gemaksgeoriënteerden. De vier milieus die volgens Spangenberg & Lampert bijna niet zijn vertegenwoordigd bij de 'grenzeloze generatie':

5. 'Kosmopolieten' (11%)
6. 'Traditionele burgerij' (3%)
7. 'Conservatieven' (2%)
8. 'Postmaterialisten' (2%)

2.2 Onderwerpen, middelen en kanalen

Dit onderzoek draait onder andere om de onderwerpen, middelen en kanalen waarmee de gemeente Woerden en de jongeren met elkaar in 'gesprek' willen gaan. Wat hiermee bedoeld wordt komt aan bod in deze paragraaf.

2.2.1 Onderwerpen

Het woord 'onderwerp' wordt in het Van Dale Groot woordenboek wordt beschreven als "zaak waarover men denkt of spreekt". Synoniemen voor 'onderwerp' zijn volgens het woordenboek: gegeven, issue, item, punt, thema en topic (Van Dale, z.d.).

2.2.2 Middelen

Met middelen wordt in het onderzoek communicatiemiddelen bedoeld. Het Van Dale Groot woordenboek heeft 'communicatiemiddel' beschreven als "middel dat communicatie mogelijk maakt, zoals telefoon, post en e-mail (Van Dale).

2.2.3 Kanalen

Een kanaal is een "middel om iets te bereiken" volgens het Van Dale Groot Woordenboek. Het is een middel om iemand te bereiken met communicatie. Communicatie kan volgens Waardenburg (2003) op zes manieren, namelijk: mondeling, telefonisch, schriftelijk, audiovisueel en digitaal. Deze communicatiekanalen worden hierna kort toegelicht.

Mondelinge communicatie

De communicatie vindt plaats tussen twee of meer mensen die fysiek bij elkaar zijn. Het voordeel van mondelinge communicatie is dat er sprake is van tweerichtingsverkeer. Er is direct feedback mogelijk. Een nadeel van mondelinge communicatie is dat de boodschap sneller vergeten wordt en deze niet nog even kan worden nagekeken.

Telefonische communicatie

Telefonische communicatie is een vorm van mondelinge communicatie, echter met een aantal beperkingen. Het aantal deelnemers is gering. Meestal twee en soms wat meer (telefonisch vergaderen). Daarnaast kunnen de deelnemers elkaars reacties niet zien, waardoor de feedback minder effectief is.

Schriftelijke communicatie

De boodschap kan op papier worden gezet en worden uitgereikt of toegezonden. Schriftelijke communicatie is minder effectief dan mondelinge (persoonlijke) communicatie. Er is sprake van eenrichtingsverkeer, waardoor de zender niet de mogelijkheid heeft om te controleren of de boodschap wordt gelezen en als dat het geval is, hoe deze overkomt. Voordelen van schriftelijke communicatie zijn dat de boodschap vast ligt, iedereen krijgt dezelfde boodschap te zien. De ontvanger kan de boodschap lezen op het moment dat het hem uitkomt. Een ander voordeel is dat een schriftelijke boodschap – zeker voor grote groepen en voor organisaties met veel vestigingen – snel te verspreiden is.

Audiovisuele communicatie

Een boodschap die men zowel hoort als ziet heeft de grootste kans onthouden te worden. Daarom heeft audiovisuele communicatie een grote impact. AV-producties zijn echter, ondanks de voortschrijdende techniek, nog steeds duur en arbeidsintensief.

Digitale communicatie

Met digitale technieken kunnen tekst, geluid en beeld gecombineerd worden. Hiermee worden de voordelen van schriftelijke en audiovisuele communicatie gecombineerd.

Een bijkomend voordeel van digitale communicatie is dat de informatie die is opgeslagen (op cd-rom of intranet) snel en gemakkelijk is op te vragen. De informatie is bovendien zeer gemakkelijk actueel te houden.

Massacommunicatie

Bij massacommunicatie communiceert de zender met grote groepen mensen en maakt daarbij gebruik van technische verspreidingsmiddelen. Een belangrijk kenmerk van massacommunicatie is dat het openbaar is en voor iedereen toegankelijk.

(Waardenburg, 2003, p. 5-7).

2.3 Meepraten, meedenken en mening geven

2.3.1 Wat is jongerenparticipatie?

Jongerenparticipatie kan worden gedefinieerd als: "de invloed die een jongere heeft op zijn of haar leefomgeving" (Vandenbroucke et al., 2010, p. 5). Of "Het recht dat jeugdigen hebben om als volwaardig individu deel uit te maken van de maatschappij om de gelegenheid te krijgen en te worden aangemoedigd taken op zich te nemen, verantwoordelijkheden te dragen en om hun eigen beslissingen te nemen."

(Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, z.d., aangehaald in Kroese, 2008, p. 26). Beiden samengevat: het recht dat een jongere heeft om volwaardig deel uit te maken van de maatschappij en daar invloed op uit te oefenen.

De basis hiervoor is terug te vinden in de Universele Verklaring van de Rechten van het Kind (§ 2.3.2) en is in Nederland geborgd binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) (§ 2.3.3). Jongerenparticipatie kent verschillende vormen wat beschreven wordt in § 3.3.4.

2.3.2 Universele Verklaring van de Rechten van het Kind

De basis van jongerenparticipatie is terug te vinden in artikel 12 en 13 van de Universele Verklaring van de Rechten van het Kind. Deze zijn als volgt samengevat:

ART. 12 De mening van het kind: "Ieder kind heeft het recht zijn mening vrijelijk te uiten in aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang moet worden gehecht" (Unicef, 2009, p. 23).

ART. 13 Vrijheid van meningsuiting: "Elk kind heeft het recht, zowel binnen als buiten de landsgrenzen, zijn mening te uiten, informatie te verkrijgen of te verschaffen en denkbeelden door te geven" (Unicef, 2009, p. 23).

2.3.3 Wat is Wmo?

Jongerenparticipatie valt in Nederland ook onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (hierna Wmo). Deze wet is van start gegaan op 1 januari 2007 en moet ervoor zorgen dat mensen kunnen mee doen in de samenleving. Dit met of zonder hulp van vrienden, familie of bekenden. Is er geen hulp, dan is er steun vanuit de desbetreffende gemeente. Wmo is voornamelijk de taak van de gemeente, omdat de gemeente de eigen inwoners beter kent dan de landelijke overheid. De gemeente weet ook beter wat de inwoners nodig hebben. Plannen voor maatschappelijke ondersteuning maken de gemeenten niet alleen, dit doen ze samen met de inwoners (VNG en VWS, z.d.). Volgens de VNG en VWS (z.d.) is het doel van de WMO "het opstellen van een samenhangend lokaal beleid op het gebied van de maatschappelijke ondersteuning, waarbij de gemeente de verantwoordelijkheid heeft om alle burgers te laten meedoen in de samenleving".

2.3.4 Verschillende manieren van participatie

Jongerenparticipatie en de bijbehorende omschrijving zijn afhankelijk van tijd en plaats en is altijd anders. Bekende vormen van jongerenparticipatie zijn deelname aan activiteiten, maatschappelijke participatie en politieke participatie. Onder politieke participatie valt onder andere meedenken en meebeslissen over beleid. (Vandenbroucke et al., 2010). Er zijn vijf niveaus van participatie bij jongeren (1 is het hoogste niveau):

1. Eigen initiatief: jongeren krijgen de gelegenheid om eigen initiatieven te ontplooien.
2. Inspraak: jongeren krijgen inspraak.
3. Dialoog: in dialoog gaan met jongeren.
4. Raadplegen: het raadplegen van jongeren.
5. Informeren: het informeren van jongeren (Vandenbroucke et al.).

2.4 Jongerenparticipatie in Nederland

Onder het 'vooronderzoek' (Verhoeven) valt ook onderzoek naar bestaande gegevens (deskresearch zie § 3.2). Om een beeld te krijgen van jongerenparticipatie in Nederland, bij 'andere' gemeenten en bij de gemeente Woerden is er gekeken naar de Nationale Jongerenraad, naar een 'Quickscan onder Nederlandse gemeenten' en naar een notitie van de gemeente Woerden. Wat hieruit is gekomen wordt beschreven in de volgende twee paragrafen. Hoe 'andere' gemeenten jongerenparticipatie aanpakken is ook door middel van 'deskresearch' onderzocht. De resultaten hiervan worden beschreven in hoofdstuk 4.

2.4.1 Onderzoek door de Nationale Jongerenraad

De Nationale Jongerenraad is een organisatie die met jonge mensen en vrijwilligers werkt aan (media)campagnes en projecten voor jongeren. Ze geven jongeren de kans om te laten zien wie ze zijn en wat ze kunnen. Ook adviseren ze overheden en andere organisaties over jeugdbeleid (Nationale Jongerenraad, z.d.). Hiernaast voert de Nationale Jongerenraad ook onderzoeken uit onder jongeren. Één van deze onderzoeken is het onderzoek 'Jongeren & Inspraak: binnen hun gemeente'. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht voor het ministerie Jeugd en Gezin onder het Nationale Jongerenraad panel (Rebel, 2009). Het onderzoek van de Nationale Jongerenraad is een inspiratie geweest voor dit afstudeeronderzoek.

Aan het onderzoek van de Nationale Jongerenraad hebben 1023 jongeren meegedaan. De gemiddelde leeftijd van de jongeren was 15 jaar. Van alle respondenten was 51% meisje en 49% jongen. Van de jongeren deed 44% het vmbo, 32% de havo, 18% het vwo, 5% het mbo en 1% volgt een andere opleiding (Rebel). De belangrijkste conclusies uit het onderzoek zijn:

- Bijna de helft van de jongeren (48%) weet niet of de gemeente ervoor zorgt dat jongeren mogen meepraten over bepaalde onderwerpen.
- Veel jongeren hebben belangstelling voor inspraak in hun gemeente, maar er zijn weinig jongeren die daadwerkelijk meepraten.
- Jongeren willen vooral informeel geïnformeerd worden over de mogelijkheid tot inspraak; bijvoorbeeld via vrienden of leraren.
- Er bestaat geen één model van jongerenparticipatie. Diverse doelgroepen vragen om verschillende manieren van inspraak. Enquêtes, debatten en internet zijn de populairste vormen van inspraak.

- Vooral onder meisjes is een enquête favoriet. Oudere jongeren geven vooral de voorkeur aan internet en jongeren van niet-westerse ouders willen graag hun mening geven via een debat.
- Jongeren willen hun mening geven over de uitgaansmogelijkheden/feesten/evenementen, ontmoetingsplekken en winkels/markt in hun gemeente. Over de uitgaansmogelijkheden, ontmoetingsplekken en verkeersveiligheid in hun gemeente zijn jongeren het minst tevreden.
(Rebel, 2009, p. 2)

2.4.2 Het Jong Lokaal Bokaal

In maart 2010 hebben oud-minister Rouvoet (Jeugd en Gezin) en Steffy Roos Hooijenga (voorzitter van de Nationale Jongerenraad) een brief verstuurd naar alle Nederlandse gemeenten. In deze brief doen ze een oproep op de gemeenten om jongeren te laten participeren in het nieuwe collegeprogramma. Het streven is namelijk dat in 2011 in iedere Nederlandse gemeente jongeren actief kunnen meepraten (Rebel, 2009). Daarnaast worden de gemeenten in de brief uitgenodigd om mee te doen aan de 'Lokaal Jong Bokaal' wedstrijd. Deze is in het leven geroepen door het ministerie Jeugd en Gezin en de Nationale Jongerenraad. Het doel is om goede initiatieven en praktijken zichtbaar te maken op het gebied van jongerenparticipatie bij Nederlandse gemeenten (Rouvoet & Hooijenga). Een uitgangspunt voor de participatie van jongeren is volgens de Nationale Jongerenraad (z.d.): "het creëren van een plezierige en leefbare omgeving waar jongeren een actieve rol in spelen". Daarnaast zegt de raad dat inspraak van jongeren in het maken van keuzes, en in de uitvoering daarvan is bepalend voor het succes van (jeugd)beleid.

Bij het starten van het onderzoek waren de finalisten van het Jong Lokaal Bokaal voor 2010 nog niet bekend. De drie finalisten van 2009 waren de gemeenten Amsterdam, Oosterhout (Noord-Brabant) en Capelle aan den IJssel. Uiteindelijk heeft de gemeente Amsterdam de bokaal mogen ontvangen (Nationale Jongerenraad, z.d.). Om de vragen voor het onderzoek over de andere gemeenten te beantwoorden is er gekeken naar de juryrapporten van deze drie finalisten. Deze resultaten worden beschreven in § 4.6.

2.4.3 Quickscan onder Nederlandse gemeenten

Het Verwey-Jonker Instituut heeft in 2009 een onderzoek uitgevoerd onder 175 Nederlandse gemeenten om een indicatie te krijgen hoe staat met jongerenparticipatie. Voor het onderzoek zijn er alleen ambtenaren van gemeenten benaderd (Vandenbroucke et al.). Uit het onderzoek zijn een aantal conclusies naar voren gekomen.

Bijna alle gemeenten uit het onderzoek hebben jeugdparticipatie als beleidsdoel met een beschikbaar budget. Daarnaast hanteert ongeveer de helft de vijf jeugdparticipatie niveaus (zie § 2.3.4). Het grootste gedeelte van de andere gemeenten realiseren drie of vier niveaus. De meeste gemeenten zijn veel vaker actief op het laagste niveau (informerende). Het geven van ongevraagd advies komt het minst voor. De thema's van jongerenparticipatie zijn eenzijdig. Gemeenten betrekken jongeren op vrijetijdsvoorzieningen, maar minder bij de buurtvoorzieningen en de inrichting van de openbare ruimte. Wel geven de gemeenten veel voorbeelden van goede praktijken waarbij jongeren invloed kunnen uitoefenen op vormgeven van speel- en ontmoetingsplekken. Gemeenten lopen tegen het feit aan dat de dynamiek van de (wensen van) jongeren groot is, terwijl projecten en beleid vaak trager van de grond komen. Taal is iets waar gemeenten tegenaan lopen omdat er vaak een taalverschil zit tussen de jongeren en gemeenten (Vandenbroucke et al.).

Motiveren van jongeren vinden de gemeenten ook moeilijk en een deel van de gemeenten geeft aan dat zij meer informatie en goede voorbeelden over jongerenparticipatie nodig hebben. Jongerenparticipatie gebeurt voornamelijk door direct contact met de jongeren. Weinig gemeenten maken gebruik van internet als het gaat om raadplegen, dialoog en inspraak. Toch gaat het goed met jongerenparticipatie in Nederlandse gemeenten. Maar vooral de kleine gemeenten en de gemeente die minder niveaus van jongerenparticipatie hanteren vindt dat het nog in de kinderschoenen staat (Vandenbroucke et al.).

2.5 Jongerenparticipatie in de gemeente Woerden

In de 'Notitie Jeugd en vrije tijd 2008-2010' is beschreven op welke manier jongeren kunnen participeren in de gemeente Woerden. Naast het feit dat jongerenparticipatie wettelijk is vastgelegd (zie § 2.3.2 en § 2.3.3) geeft Kroese (2008) aan waarom participatie van jongeren ook wenselijk is:

- Bij vragen vanuit de gemeente (beleidsonderwerpen die betrekking hebben op jeugd);
 - Als onderdeel van preventief beleid (jongeren betrokken houden, niet alleen als er problemen zijn);
 - Om aan te sluiten bij de vraag en behoeften van jongeren en hier vroegtijdig op in te kunnen spelen;
 - Om jongeren als vertegenwoordiger van andere jongeren in de gemeente/wijk te laten meepraten;
 - Ook vanuit dorp- en wijkplatforms ligt er nadrukkelijk de vraag aan jongeren om vanuit dorp/wijk betrokken te zijn.
- (Kroese, 2008, p. 26)

Kroese zegt ook dat de mate van participatie vaak wisselend zal zijn (zie verschillende niveaus van participatie in § 2.3.4). Daarnaast is er aangegeven dat het belangrijk is om op tijd (met de jongeren) te besluiten in welke mate het wenselijk is om jongeren te laten participeren. Maar ook om te beslissen of dit voor alle beleidsafdelingen bij de gemeente Woerden geldt. Ook of het aan de randvoorwaarden (financiële middelen en personele inzet) voldoen die aan participatie zijn verbonden (Kroese).

2.5.1 Vormen van participatie

In de notitie staan vormen van participatie beschreven zoals die zijn voor 2008-2010. Als eerste wordt de jongerenraad genoemd, wat volgens Kroese een structurele vorm is. Daarnaast zullen jongeren incidenteel gevraagd worden om te participeren in beleidsonderwerpen die hen aangaan. En zijn het jongereninitiatief, het jongerenwerk en jongeren als vrijwilligers de vormen waarin jongerenparticipatie naar voren komen bij de gemeente Woerden.

2.5.2 Hoe jongerenparticipatie aan te pakken

In de notitie worden ook conclusies en aanbevelingen gegeven wat betreft jongerenparticipatie in de gemeente Woerden. De conclusie is: "Het creëren van randvoorwaarden om een structurele basis te hebben voor jeugdparticipatie" (Kroese, 2008, p. 29). Naar aanleiding van deze conclusie zijn de volgende adviezen gegeven:

(A) Diversiteit participatievormen

- Jongeren niet als één homogene groep zien. Een brede groep jongeren benaderen uit verschillende wijken en kernen en met verschillende (culturele) achtergronden.
- Al in het basisonderwijs beginnen met jeugdparticipatie, bijvoorbeeld via een soort leerlingenraad.
- Uitvoering van "Wegwijs op het gemeentehuis" dat voorheen (in samenwerking met scholen) in de gemeente plaatsvond en als positief werd ervaren (uit de werkbijeenkomst en naar aanleiding van het amendementvoorstel Jongerenparticipatie).
- Participatie van jongeren op sportgebied is van belang. Sport is belangrijk als activiteit op zich maar ook als middel om andere doelen te bereiken.

(B) De huidige Jongerenraad verstevigen

- Werken aan de groepsgrootte, een brede vertegenwoordiging, voldoende begeleiding/ondersteuning, een heldere organisatiestructuur en een duidelijk takenpakket (werkplan).
 - Mogelijkheden (incentives) onderzoeken om jongeren betrokken te laten zijn en te behouden gezien de vele overige keuzemogelijkheden in hun kostbare vrije tijd.
- (Kroese, 2008, Notitie Jeugd en vrije tijd 2008-2010, pag. 29)

3. Het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke doelgroep er is onderzocht, hoe het onderzoek is opgezet, welke onderzoeksmethoden er zijn gebruikt en als laatste hoe het (veld)onderzoek is verlopen.

3.1 Jongeren

De doelgroep waarop het jeugdbeleid van de gemeente Woerden is gemaakt, zijn jongeren met de leeftijd 0 tot 23 jaar (gemeente Woerden). De populatie voor het onderzoek zijn jongeren die wonen in de gemeente Woerden in de leeftijdscategorie 13 tot 23 jaar. Voor deze doelgroep is gekozen omdat jongeren vanaf 13 jaar zelf keuzes gaan maken en meningen gaan vormen. Maar ook meer bewust worden van wat er in de maatschappij gebeurt. De leeftijdscategorie stopt bij de 23 jaar, omdat jongeren vanaf deze leeftijd als volwassen worden gezien in het jeugdbeleid van de gemeente Woerden.

In de gemeente Woerden zijn er in totaal 5339⁷ jongeren in de leeftijd 13 tot 23 jaar (Burgerzaken, gemeente Woerden, 2010). Hiervan is 51,3% jongen en 48,7% meisje. Hieronder een overzicht met een verdeling naar geslacht per kern.

Woonkernen Gemeente Woerden	Man	Vrouw	Totaal
Harmelen	486	466	952
Kamerik	248	230	478
Woerden	1830	1763	3593
Zegveld	174	142	316
Totaal	2738	2601	5339

Tabel 1 Jongeren tussen de 13 tot 23 jaar in de gemeente Woerden (bron: gemeente Woerden)

De gemeente Woerden kent verschillende scholen voor het voortgezet onderwijs: het Kalsbeek College, het Minkema College en de Praktijkschool. Daarnaast zijn er twee mbo-scholen: het ID-college en ROC Midden Nederland. De jongeren uit de genoemde leeftijdscategorie, die op één van deze scholen zitten, zijn benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Hier wordt verder op in gegaan in § 3.4.2.

3.2 Deskresearch

Tijdens het onderzoek zijn er aantal methoden gebruikt om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag en uiteindelijk op de beleidsvraag. Voor dit onderzoek zijn er kwantitatieve en kwalitatieve dataverzamelmethode gebruikt. Daarnaast is het onderzoek in twee delen gesplitst, namelijk; deskresearch, hieronder valt onderzoek naar bestaande gegevens en literatuuronderzoek. Onder fieldresearch valt onderzoek naar nieuwe gegevens (Verhoeven, 2007).

Het literatuuronderzoek is het theoretisch kader waarbinnen het onderzoek plaats heeft gevonden. De resultaten van het literatuuronderzoek en de resultaten van de deskresearch zijn beschreven in hoofdstuk 2.

⁷ Peildatum 1 april 2010 Gemeentelijke Basis Administratie

3.3 Fieldresearch

Het fieldresearch is het onderzoek naar nieuwe gegevens. De methoden die zijn gebruikt om nieuwe gegevens te verzamelen worden in deze paragraaf beschreven.

3.3.1 Enquête

De enquête is gebruikt om kwantitatieve (cijfermatige) gegevens te verzamelen. En kan meningen, opinies, houdingen en kennis bij grote groepen meten (Verhoeven).

De enquête bestond uit tien vragen (zie bijlage 4 enquête). De vragenlijst kende de volgende opbouw:

- Vraag 1 t/m 4: vroegen naar de sekse, leeftijd, opleiding en woonplaats van de respondenten;
- Vraag 5 t/m 7: vroegen naar het belang en de tevredenheid van een aantal onderwerpen, hoe de gemeente Woerden ze moet benaderen en op welke plek ze in 'gesprek' willen gaan met de gemeente Woerden;
- Vraag 8 en 9: vroegen naar hoe zij zelf vrienden bereiken en hoe vrienden hen bereiken;
- Vraag 10: vroeg feedback over de enquête.

In de enquête zijn vooral vragen met gesloten antwoorden opgenomen om cijfermatige informatie te achterhalen. De enquête heeft twee vragen met open antwoorden. De andere vragen zijn een combinatie van half open en meervoudige antwoordmogelijkheden (Verhoeven). Op twee vragen na kan er op iedere vraag meerdere antwoorden gegeven worden.

Voor het afnemen van de enquête zou een prétest plaats vinden. Het doel hiervan is om de structuur van de enquête te toetsen en om alvast het afnemen te oefenen. Een pré test verhoogt ook de betrouwbaarheid van de resultaten (Verhoeven). Helaas heeft dit heel beperkt plaats gevonden in het onderzoek (één persoon). Waarom en hoe dit is gelopen wordt beschreven in § 3.5.3.

3.3.2 Gesprekken

Voorafgaand aan de enquête hebben er (groeps-)gesprekken plaats gevonden met jongeren uit de gemeente Woerden. Deze gesprekken zijn kwalitatieve dataverzamelmethode in het onderzoek en vonden plaats met behulp van het jongerenwerk. Deze gesprekken zijn gehouden om het kader te bepalen van het onderzoek, maar ook hoe het contact met de gemeente beleefd wordt onder de jongeren. De gesprekken hadden invloed op de vragen en antwoordmogelijkheden die in de enquête terug zijn gekomen. Tijdens de gesprekken is er gebruik gemaakt van een aantal vaste open vragen (Verhoeven). Er hebben twee gesprekken plaats gevonden met vier jongeren. Hoe deze gesprekken tot stand zijn gekomen wordt beschreven in § 3.5.2. De gespreksverslagen zijn te vinden in bijlage 3.

Naast de gesprekken met de jongeren hebben er ook drie gesprekken/ interviews plaats gevonden met ambtenaren van de gemeente Woerden. Doel was om antwoord te krijgen op de deelvragen over de gemeente Woerden. De gesprekken zijn gehouden met Pepijn van de Burgt en Marit Kroese, beleidsmedewerkers afdeling Onderwijs en Welzijn, en de betrokken ambtenaren bij jeugdparticipatie. Het derde gesprek was met Monica Stam, communicatieadviseur van het cluster Communicatie en opdrachtgever van het onderzoek.

3.4 Steekproef

3.4.1 Selecte steekproef

De operationele populatie bestaat uit 5339 jongeren van 13 tot 23 jaar die wonen in de gemeente Woerden. Door de populatiegrootte is er gekozen voor een steekproef. Er is gekozen voor een selecte steekproef, omdat het doel van het onderzoek is een indicatie te krijgen welke richting de gemeente Woerden moet inslaan wat betreft communicatie met jongeren uit de eigen gemeente. Dit betekent dat de steekproef niet representatief hoeft te zijn voor de populatie (Verhoeven). Daarom is er voor de selecte steekproef gekozen met een betrouwbaarheidpercentage van 90% en een steekproefmarge van 10%. Uit de berekening komt naar voren dat de steekproefgrootte minimaal 67 respondenten moet zijn (Right Marktonderzoek, 2010).

3.4.2 Verzamelen van enquêtes

Om de jongeren te bereiken is de enquête op verschillende locaties en manieren uitgezet. Jongeren op de volgende locaties hebben de enquête ingevuld:

- Praktijkschool Woerden (21 enquêtes);
- ROC Midden Nederland, Gildevaart Werkend Leren (10 enquêtes);
- ID College (18 enquêtes) ;
- winkelcentrum Tournoyveld (18 enquêtes);
- winkelcentrum Snel en Polanen, op de skatebaan (7 enquêtes);
- winkelcentrum Molenvliet (18 enquêtes).

In de gemeente Woerden zijn alle scholen (zie § 3.1), op één na benaderd om mee te doen met het onderzoek die voortgezet- en beroepsonderwijs aanbieden. De Volksuniversiteit Woerden is niet benaderd, omdat op deze school overwegend weinig jongeren zitten. De bovenstaande scholen waren de enige scholen waarbij het onderzoek op school uitgevoerd mocht worden. Bij de reguliere middelbare scholen in Woerden mochten er helaas geen enquêtes afgenomen worden. Maar om toch enquêtes te verzamelen zijn jongeren benaderd in of bij winkelcentra waar (de middelbare) scholen in de buurt zitten.

Bij het afnemen van de enquêtes is er ook hulp geweest van het jongerenwerk om jongeren te vinden, dit om ook jongeren te bereiken buiten schooltijd of die niet meer naar school gaan. Deze jongeren zijn benaderd bij het hiervoor genoemde winkelcentrum Molenvliet. Op het intranet van de gemeente Woerden is een oproep geplaatst en collega's en bekenden zijn gevraagd om enquêtes helpen te verzamelen (16 enquêtes).

3.5 Verloop fieldresearch

Het onderzoek is niet gelopen zoals van tevoren was bedacht. Wat er anders is gegaan wordt beschreven in deze paragraaf.

3.5.1 Medewerking van scholen

De twee grootste middelbare scholen in de gemeente Woerden (het Minkema College en het Kalsbeek College) wilden geen medewerking geven aan het onderzoek. De scholen krijgen (te)veel verzoeken om mee te werken aan onderzoeken. Dit betekende geen jongeren in de leeftijd 13 tot 18 jaar (het grootste gedeelte van de doelgroep). De gevonden oplossing hiervoor was het opzoeken van jongeren bij winkelcentra in de buurt van de scholen. En door medewerkers van de gemeente Woerden en bekenden te benaderen.

3.5.2 Gesprekken met jongeren

De gesprekken met jongeren zijn gegaan via de organisatie Jeugdpunt die het jongerenwerk in de gemeente Woerden verzorgt. Het vinden van jongeren voor de gesprekken ging erg moeizaam. Meerdere keren ben ik op 'rondes' van het jongerenwerk meegegaan. Vaak waren er geen jongeren op straat, in ieder geval niet op de vaste hangplaatsen. Het bleek afhankelijk te zijn van het weer. Vanwege gebrek aan tijd en vertraging van het onderzoek is het bij twee gesprekken gebleven. Uit deze gesprekken is toch nog informatie meegenomen in de enquête. De gespreksverslagen zijn te lezen in bijlage 3.

3.5.3 Pré test van de enquête

Omdat de gesprekken met jongeren niet van de grond kwamen, viel de prétest ook in het water. Het was de bedoeling dat er via de gesprekken e-mail adressen zouden worden verzameld voor de prétest. Om de jongeren te benaderen voor het invullen van de enquête. Hierdoor hadden de meeste onduidelijkheden (voor de jongeren) uit de enquête kunnen worden voorkomen. Daarnaast was er steeds minder tijd tussen de prétest en het afnemen van de enquêtes, want de eerste afspraak met een school stond al vast. De uiteindelijke prétest is gedaan door één stagiaire van het cluster Openbare Orde en Veiligheid bij de gemeente Woerden.

3.5.4 Vragen 5, 7 en 10 uit de enquête

Het vinden van onduidelijkheden bij de pretest waren achteraf nuttig geweest voor de vragen 5 en 7 in de enquête. Dit waren gecombineerde vragen, waarbij er onduidelijkheden ontstonden hoe de vragen (goed) in te vullen. Bij het afnemen van de enquêtes is daarom een mondelinge toelichting gegeven over deze vragen. Daarnaast zijn de enquêtes na het invullen gecontroleerd of alles goed was ingevuld. Bij de Praktijkschool is de enquête gezamenlijk met de klassen doorlopen. Hierbij zijn ook antwoordvoorbeelden gegeven. Dit heeft invloed kunnen hebben op de jongeren (in de klas) bij het invullen van de enquête. De resultaten van vraag 5 worden beschreven in het volgende hoofdstuk. De resultaten van vraag 7 zijn te vinden in bijlage 9, omdat deze resultaten geen deel- of subvraag beantwoorden. Ook omdat er bij deze vraag waarschijnlijk meer beïnvloeding is geweest, dan bij de andere vragen (door de vraagstelling in de enquête met voorbeelden). Vraag 7 was extra opgenomen in de enquête, omdat de resultaten handig konden zijn voor de gemeente Woerden.

Vraag 10 uit de enquête vroeg om feedback over de enquête en is opgenomen voor zelfreflectie. Deze opmerkingen worden verder niet in dit rapport beschreven, omdat de 'de jongeren' over het algemeen positief waren. De opmerkingen zijn te lezen in bijlage 12.

3.5.5 Digitale enquêtes

De bedoeling was om de enquête alleen schriftelijk af te nemen. Tijdens het afnemen van de enquêtes ontstond de vraag om de enquêtes via de e-mail te verzenden. Om meer enquêtes te ontvangen, is het ook via dit middel gegaan. Ondanks dat de enquête niet digitaal vriendelijk was om in te vullen. Ook hierbij is er toelichting op vraag 5 en 7 is gegeven, zodat ook deze enquêtes goed werden ingevuld.

3.5.6 Samenwerking met het jongerenwerk

De samenwerking met het jongerenwerk was prettig. Wel hebben ze een aantal afspraken afgezegd, waardoor ik niet mee kon met een aantal rondes om gesprekken aan te gaan met jongeren. Ook in de fase van het afnemen van de enquête is er een afspraak afgezegd. Dit was een grote tegenvaller, maar hierdoor ben ik zelf de straat op gegaan.

4. Wat zijn de resultaten?

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het literatuuronderzoek, de gesprekken en de enquête beschreven. De vraag waarop het onderzoek is gebaseerd, is de onderzoeksvraag:

Over welke onderwerpen willen jongeren in de leeftijd 13 tot 23 jaar en de gemeente Woerden met elkaar in 'gesprek' gaan en via welke middelen en kanalen?

De deel- en subvragen van de onderzoeksvraag zijn:

1. Over welke onderwerpen willen de gemeente Woerden en jongeren met elkaar in 'gesprek' gaan?
 - a. Over welke onderwerpen wil de gemeente Woerden in 'gesprek' gaan met jongeren uit de gemeente?
 - b. Over welke onderwerpen willen jongeren in 'gesprek' gaan met de gemeente Woerden?
 - c. Zijn er overeenkomsten in de aangegeven onderwerpen tussen de gemeente Woerden en jongeren?
2. Welke middelen kunnen 'het gesprek' bevorderen tussen de gemeente Woerden en de jongeren?
 - a. Welke middelen heeft de gemeente Woerden vanaf april 2006 gebruikt, en welke middelen wil ze in de toekomst inzetten om in 'gesprek' te gaan met jongeren?
 - b. Welke middelen gebruiken de jongeren om met elkaar in 'gesprek' te gaan?
 - c. Met welke middelen willen jongeren benaderd worden door de gemeente Woerden?
 - d. Zijn er overeenkomsten in de aangegeven middelen tussen de gemeente Woerden en jongeren?
3. Welke kanalen kunnen 'het gesprek' bevorderen tussen de gemeente Woerden en de jongeren?
 - a. Welke kanalen heeft de gemeente Woerden vanaf april 2006 gebruikt, en welke kanalen wil ze in de toekomst inzetten om in 'gesprek' te gaan met jongeren?
 - b. Welke kanalen gebruiken de jongeren om met elkaar in 'gesprek' te gaan?
 - c. Via welke kanalen willen jongeren benaderd worden door de gemeente Woerden?
 - d. Zijn er overeenkomsten in de aangegeven kanalen tussen de gemeente Woerden en jongeren?
4. Welke vormen van jongerenparticipatie hebben 'andere' gemeenten?
 - a. Welke vormen van jongerenparticipatie heeft de gemeente Amsterdam?
 - b. Welke vormen van jongerenparticipatie heeft de gemeente Capelle aan den IJssel?
 - c. Welke vormen van jongerenparticipatie heeft de gemeente Oosterhout (Noord-Brabant)?

De resultaten van het onderzoek worden aan de hand van de subvragen beantwoord. Hierdoor worden alle resultaten beschreven aan de hand van de onderdelen waar het onderzoek om draait, namelijk: de onderwerpen, de middelen, de kanalen en de 'andere' gemeenten.

4.1 Beschrijving van de resultaten

Bij de resultaten van de enquête gekeken naar de leeftijdscategorie en het opleidingsniveau van de jongeren. Dit omdat de gemeente Woerden heeft aangegeven dit graag te willen weten. Hierbij worden de opvallendste resultaten qua leeftijd en opleiding beschreven. Daarnaast worden alle resultaten beschreven die door de meerderheid is aangegeven (50% of meer). Dit geeft een duidelijk beeld van de resultaten. De resultaten die niet door de meerderheid zijn aangegeven, zijn dan tot en met 30% beschreven om toch een beeld te schetsen. Bij de eerste inhoudelijke enquêtevraag is er gevraagd naar de tevredenheid van de jongeren. De percentages die beschreven zijn gaan over de ontevreden jongeren, omdat het in dit rapport gaat om een realistisch beeld en verbeterpunten voor de gemeente Woerden.

Voordat alle resultaten beschreven worden, worden de respondenten van de enquête eerst beschreven.

4.2 Wie zijn de jongeren uit het onderzoek?

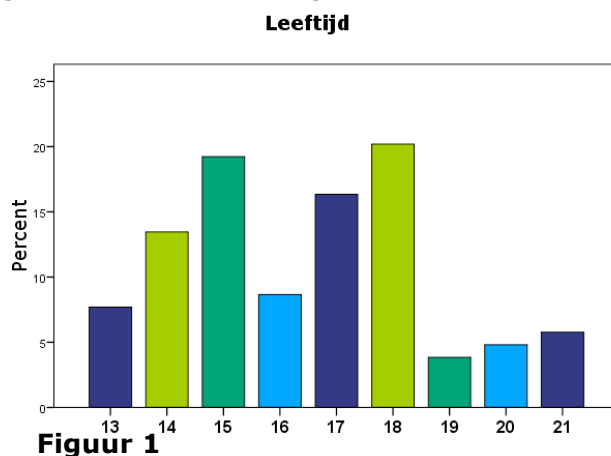
Bij de beschrijving van de resultaten uit enquête wordt er gesproken over 'de jongeren'. Deze jongeren zijn de respondenten van de enquête. Deze resultaten kunnen niet worden gegeneraliseerd over alle jongeren die wonen in de gemeente Woerden tussen de 13 en 23 jaar.

4.2.1 Je bent..

Er zijn 110 enquêtes ingevuld. Van de respondenten was 54,5% een meisje en 45,5% een jongen.

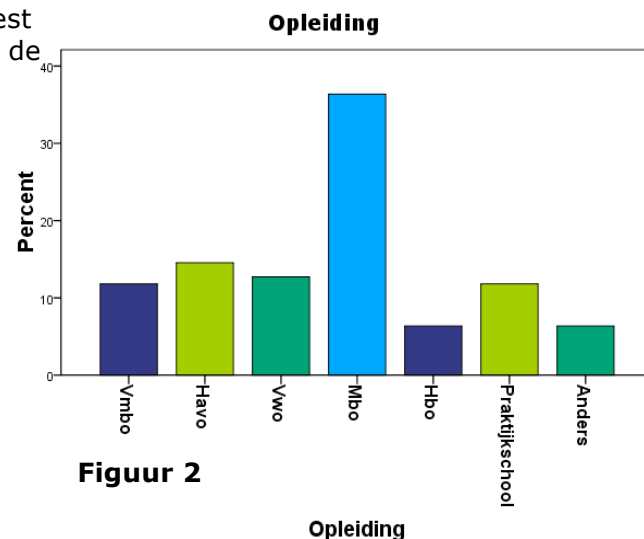
4.2.2 Jouw leeftijd is..

106 jongeren hebben hun leeftijd ingevuld. De meest ingevulde leeftijden zijn 15 jaar (19,2%) en 18 jaar (20,2%) en de gemiddelde leeftijd van alle respondenten is 17 jaar (zie figuur 1).

4.2.3 Je volgt..

Jongeren op het mbo hebben de enquête het meest ingevuld (36,4%). Daarna komen de jongeren op de havo (14,5%), het vwo (12,6%), de praktijkschool en het vmbo (beide 11,8%). De enquête is het minst ingevuld door jongeren op het hbo of die iets anders doen (beide 6,4%). Onder de categorie 'anders' vallen jongeren die tijdens het invullen op het gymnasium of de universiteit zitten, geen opleiding volgen of fulltime werken (zie figuur 2).

4.2.4 Waar woon je?

Deze vraag heeft iedere respondent, op één na ingevuld. Het resultaat is te zien in tabel 2.

Woonplaats	% van 'de jongeren'
De wijk Molenvliet in Woerden	34,9%
De wijk Snel en Polanen in Woerden	14,7%
Harmelen	10,1%
Kamerik (inclusief Kanis)	8,3%
Binnenstad van Woerden	7,3%
De wijk Bloemen- en bomenkwartier in Woerden	6,4%
De wijk Schilderskwartier in Woerden	5,5%
Anders (voornamelijk jongeren die twee woonadressen hebben)	3,7%
De wijk Waterrijk in Woerden	3,7%
Zegveld (inclusief de Meije)	2,8%
De wijk Staatsliedenkwartier in Woerden	2,8%

Tabel 2 Overzicht van de aangegeven woonplaatsen uit de enquête.

4.3 Om welke onderwerpen gaat het?

De eerste deelvraag gaat over de onderwerpen waarover de gemeente Woerden en de jongeren over in 'gesprek' gaan en of willen gaan. De drie subvragen die hieronder vallen worden in deze paragraaf beantwoord.

4.3.1 Over welke onderwerpen wil de gemeente Woerden in 'gesprek' gaan?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben er gesprekken plaats gevonden met drie ambtenaren van de gemeente Woerden. Zoals aangegeven in § 3.3.2. Hieronder volgt een korte samenvatting van de drie gesprekken over deze vraag. De gehele gespreksverslagen zijn te lezen in bijlage 5.

Gesprek met Pepijn van de Burgt

In het gesprek gaf hij aan dat de gemeente Woerden in hoofdlijnen jongeren wil betrekken. De onderwerpen waarover de gemeente Woerden in gesprek wil gaan, kon hij niet aangeven. Want wanneer de onderwerpen op papier staan, dan is het al verouderd en er moet wel ruimte zijn voor andere onderwerpen. Daarnaast zijn de Rijksoverheid, incidenten die hebben plaats gevonden, andere ambtenaren bij de gemeente Woerden (andere afdelingen), wijkplatforms en de nieuwe jongerenraad van invloed op de onderwerpen. De thema's in het jeugdbeleid (opvang, educatie en werk, opvoeding en bescherming, gezondheidszorg, veiligheid en vrije tijd) zijn onderwerpen waarover wel gecommuniceerd wordt op hoofdlijnen. Maar alle onderwerpen vallen hier onder. Onderwerpen waar de gemeente Woerden over in gesprek gaat of is gegaan met jongeren zijn: alcohol en drugs, veiligheid, het strand en de bioscoop.

Gesprek met Monica Stam

In het gesprek gaf ze aan dat zij niet degene is die de onderwerpen bepaald. De onderwerpen waarover de gemeente Woerden in gesprek wil gaan met de jongeren, zijn wat haar betreft nog steeds de onderwerpen en thema's waar in 2008 onderzoek naar is gedaan onder Woerdense jongeren. Het onderzoek is uitgevoerd door Newcom Research & Consultancy. De onderwerpen en thema's uit het onderzoek waren: Veiligheid op school, Meedenken met de gemeente, Vrije tijd, Alcohol en drugs en 'Hoe zie je de gemeente Woerden?'.

Gesprek met Marit Kroese

Zij gaf in het gesprek aan dat het overkoepelende beleidspunt waar de gemeente Woerden zich momenteel op richt 'Jeugd en Vrije tijd' is. Onder dit beleidspunt vallen de onderwerpen recreatie, sport, kunst en cultuur. Daarnaast moest er nog een evaluatie plaatsvinden over jongerenparticipatie, voordat het nieuwe participatievoorstel voor jongeren geschreven wordt. De evaluatie dient er ook voor om te kijken aan welke onderwerpen (meer) behoefte is.

4.3.2 Over welke onderwerpen willen jongeren in 'gesprek' gaan?

Om deze (sub)vraag te kunnen beantwoorden is vraag 5 opgenomen in de enquête. De enquête is terug te vinden in bijlage 4.

Vraag 5 luidde: *Over welke onderwerpen zou jij het met de gemeente Woerden willen hebben?* De jongeren hadden veertien antwoordmogelijkheden, waarbij er meerdere onderwerpen aangekruist mochten worden. Bij de aangegeven onderwerpen is er ook gevraagd of ze tevreden zijn over het onderwerp. 106 respondenten hebben deze vraag ingevuld en de uitkomst is als volgt:

Onderwerp	% van 'de jongeren'	% ontevreden over de onderwerpen ⁸
Uitgaan, feesten en evenementen	67,0%	54,9%
Recreatieplekken (bijv. zwemstrand of skatebaan)	44,4%	65,8%
Winkels en markt	41,5%	47,7%
Ontmoetingsplekken (bijv. een JOP of buurtcentrum)	35,8%	71,2%
Sportmogelijkheden	28,3%	23,2%
Veiligheid op straat	24,5%	42,2%
Verkeersveiligheid	23,6%	36,0%
Sfeer in de wijk en de burens	20,7%	13,5%
Het openbaar vervoer	20,7%	54,6%
Jouw school of andere scholen in de gemeente	17,9%	47,5%
Groen in je wijk of woonplaats	10,4%	36,9%
Ik wil het nergens over hebben met de gemeente Woerden, omdat: ⁹	7,3%	- ¹⁰
Anders ¹¹	5,7%	82,4%
Weet ik niet	4,7%	- ⁹

Tabel 3 De onderwerpen waarover jongeren het willen hebben met de gemeente Woerden.

In tabel 3 is te zien dat het onderwerp 'Uitgaan, feesten en evenementen' met kop en schouders uitsteekt boven de andere onderwerpen. Over de andere onderwerpen in de enquête wil de meerderheid van de jongeren het niet hebben met de gemeente Woerden. De vijf meest aangegeven onderwerpen zijn vrijetijdsbestedingen. De jongeren zijn over vijf van de antwoordmogelijkheden niet tevreden. Dit zijn 'Uitgaan, feesten en evenementen', 'Recreatieplekken', 'Ontmoetingsplekken', 'Het openbaar vervoer' en 'Anders'.

⁸ Van de jongeren die een onderwerp hebben aangegeven, heeft het vermelde percentage aangegeven ontevreden te zijn.

⁹ De gegeven antwoorden zijn te lezen in bijlage 7.

¹⁰ Bij deze antwoordmogelijkheid is niet gevraagd naar tevredenheid.

¹¹ Hierbij zijn de antwoorden gegeven: buitenzwembad, cultuur in de stad, immigratie en meer jeugd dingen.

Van de jongeren die hebben aangegeven het over 'Uitgaan, feesten en evenementen' te willen hebben, is 54,9% niet tevreden over het onderwerp. Qua leeftijd hebben de 19 t/m 21 jarigen het meest aangegeven ontevreden te zijn over dit onderwerp. En qua opleidingsniveau hebben de jongeren op de havo en het hbo aangegeven het meest ontevreden te zijn.

De resultaten van de andere onderwerpen zijn te vinden in bijlage 15. De top drie van de onderwerpen per leeftijdscategorie en opleidingsniveau zijn te vinden in bijlagen 13 en 14.

4.3.3 Zijn er overeenkomsten in de aangegeven onderwerpen?

Om deze vraag te beantwoorden moet worden gekeken naar de resultaten van subvragen 1a en 1b. Omdat er voor het beantwoorden van deze vraag conclusies moeten worden getrokken, is het antwoord op deze vraag te lezen in § 5.1.

4.4 Om welke middelen gaat het?

De tweede deelvraag gaat over de middelen waarover de gemeente Woerden en de jongeren uit de gemeente met elkaar in 'gesprek' willen gaan. In deze paragraaf worden de vier bijbehorende subvragen beantwoord.

4.4.1 Welke middelen heeft de gemeente Woerden gebruikt en welke middelen wil ze in de toekomst inzetten?

Gesprek met Pepijn van de Burgt

Over 2006 kon hij niets zeggen, omdat hij toen nog niet werkzaam was bij de gemeente. Vanaf 2007 zijn de volgende middelen volgens hem ingezet: Lagerhuis debat, twee onderzoeken onder jongeren (enquêtes om het jeugdpanel op te zetten en mening over Visie 2022), het jeugdpanel, de jongerenraad, het jongereninitiatief, The Game 2009 en een kroegentocht met de wethouder. Tijdens het gesprek was nog niet duidelijk welke middelen er in de toekomst worden ingezet door de gemeente Woerden. De verwachting was wel dat de jongerenraad, het jeugdpanel, het jongereninitiatief en The Game in de toekomst worden ingezet. Deze middelen worden voor een groot deel behouden en uitgebreid met verbeterpunten op het communicatievlak.

Gesprek met Monica Stam

De middelen die volgens haar vanaf 2006 zijn ingezet zijn: twee onderzoeken onder jongeren (via een e-mail of brief verwezen naar een digitale enquête). Het jongerenpanel (ook via een e-mail verwezen naar een digitale enquête). Een alcohol en drugs campagne (posters zijn ingezet en er is verwezen naar een e-mail adres). Het project The Game 2009. De jongerenraad (een Hyves pagina opgezet voor een nieuwe bioscoop). Een kroegentocht in Woerden met wethouder Westerink en burgemeester Schmidt. Jongerendebatten, een wegwijsdag door het stadhuis en door middel van een 'Kopspijkers' spel hebben ze jongeren proberen te betrekken en gesprekken aangeknoopt (over alcohol en drugs).

De middelen die de gemeente Woerden in de toekomst in wil zetten moet uit dit onderzoek blijken. Hierna wordt er pas overwogen welke middelen er worden ingezet. De gemeente Woerden moet inhaken op wat jongeren aangeven en niet iets bij voorbaat uitsluiten. De standaardmiddelen bij de gemeente Woerden zijn en blijven in de toekomst het persbericht, de informatiepagina (in de Woerdense Courant) en de website van de gemeente Woerden.

Gesprek met Marit Kroese

Ze gaf aan dat vanaf 2006 de jongerenraad, het jongerenwerk en de 'Notitie Jeugd en vrije tijd 2008 – 2010', het Lagerhuisdebat, jongerendebatten, The Game en de wegwijsdag zijn ingezet door de gemeente Woerden. Vanaf 2007/2008 is er meer budget vrijgemaakt voor jeugdparticipatie, waardoor er meer middelen ingezet zijn. Middelen die in de toekomst worden ingezet: de jongerenambassadeurs (vervolg op de jongerenraad) en het jongerenwerk. The Game wordt ook dit jaar ingezet en de andere middelen zijn afhankelijk van de doelstellingen van het nieuwe participatieplan (wat tijdens het gesprek in de maak was). Verder gaf ze aan dat veel van de (huidige) middelen hetzelfde blijven, alleen worden deze beter neergezet.

4.4.2 Welke middelen gebruiken de jongeren onderling?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn er twee vragen in de enquête opgenomen, namelijk vraag 8 en 9. Beide vragen hadden tien antwoordmogelijkheden, waarbij meerdere antwoorden gegeven mochten worden.

Vraag 8 luidde: *Als jij je vrienden wilt spreken of nodig hebt, wat doe je dan?*

De resultaten zijn als volgt (n=110):

Middel	% van 'de jongeren'
Ik stuur een sms	82,7% ¹²
Ik bel ze op	80,9%
Ik spreek ze op msn of ander chatprogramma	69,1%
Ik zie ze op school	65,5%
Ik ga thuis langs	62,7%
Ik laat een bericht achter op Hyves of Facebook	46,4%
Ik zie ze op straat/ stad	42,7%
Ik stuur een e-mail	27,3%
Ik zie ze op de sportvereniging	24,5%
Anders	5,5%

Tabel 4 De middelen waarmee jongeren hun vrienden benaderen.

In tabel 4 is te zien dat er vijf aangegeven middelen zijn die erboven uit springen, namelijk de sms, het bellen, msn of ander chatprogramma, ze zien ze op school en gaan thuis langs. De vijf meest aangegeven middelen worden hierna beschreven, de vijf andere middelen zijn te vinden in bijlage 16. De top drie van de middelen per leeftijdscategorie en opleidingsniveau zijn te vinden in bijlagen 13 en 14.

- 82,7% van de jongeren heeft aangegeven een sms te sturen naar zijn of haar vrienden. De leeftijdscategorie 13 t/m 15 jaar heeft dit middel het meest aangegeven. En qua opleidingsniveau hebben de jongeren op het hbo en het vmbo dit het meest aangegeven.
- 80,9% van de jongeren heeft aangegeven te bellen naar zijn of haar vrienden. De leeftijdscategorie 16 t/m 18 jaar heeft het bellen het meest aangegeven. En gekeken naar het opleidingsniveau hebben de jongeren op het vmbo en de praktijkschool dit het meest aangegeven.
- 69,1% van de jongeren heeft aangegeven zijn of haar vrienden op msn of een ander chatprogramma te spreken. Qua leeftijdscategorie hebben de 13 t/m 15 jarigen dit middel het meest aangegeven.

¹² 100% betekent dat iedereen die de enquête heeft ingevuld, dat antwoord heeft aangekruist.

Wat betreft het opleidingsniveau hebben de jongeren op het vmbo en het vwo dit het meest aangegeven.

- 65,5% van de jongeren heeft aangegeven zijn of haar vrienden op school te zien. De leeftijdscategorie 13 t/m 15 jaar heeft dit het meest aangegeven. En qua opleidingsniveau zijn dit de jongeren op het vwo en de praktijkschool.
- 62,7% van de jongeren heeft aangegeven thuis langs te gaan bij hun vrienden. Wat betreft de leeftijdscategorie hebben de 16 t/m 18 jarigen dit het meest aangegeven. En qua het opleidingsniveau hebben de jongeren op de praktijkschool en het hbo dit het meest aangegeven.

Vraag 9 uit de enquête luidde: *Als vrienden jou willen spreken of nodig hebben, hoe kunnen ze jou bereiken?*

Deze resultaten zijn hieronder te zien in tabel 5 (n=109). De jongeren hebben bij deze vraag zes middelen aangegeven die erboven uit steken. Dit zijn:

- ze bellen;
- ze sturen een sms;
- ze zien ze op school;
- ze komen thuis langs;
- ze krijgen een bericht op Hyves of Facebook.

Deze middelen worden hierna beschreven en de vier andere middelen zijn te vinden in bijlage 17. Ook de top drie van de onderwerpen per leeftijdscategorie en opleidingsniveau zijn te vinden in bijlagen 13 en 14.

Middel	% van 'de jongeren'
Ze bellen me op	87,2%
Ze sturen een sms	84,4%
Ze zien me op school	66,1%
Ze komen thuis langs	64,2%
Ze spreken me op msn of ander chatprogramma	55,0%
Ze laten een bericht achter op Hyves of Facebook	51,4%
Ze zien me op straat/ in de stad	40,4%
Ze sturen een e-mail	40,4%
Ze zien me op de sportvereniging	27,5%
Anders	2,8%

Tabel 5 De middelen waarmee jongeren benaderd worden door hun vrienden.

- 87,2% van de jongeren heeft aangegeven door hun vrienden te worden gebeld wanneer ze nodig zijn of gesproken moeten worden. De leeftijdscategorie 16 t/m 18 jaar heeft dit middel het meest aangegeven. Qua opleidingsniveau hebben de jongeren op het hbo en het mbo dit het meest aangegeven.
- 84,4% van de jongeren heeft aangegeven een sms te krijgen van hun vrienden. Wat betreft de leeftijdscategorie hebben de 19 t/m 21 jarigen dit middel het meest aangegeven. En gekeken naar de opleidingsniveaus hebben de jongeren op het hbo en het vmbo dit het meest aangegeven.

- 66,1% van de jongeren heeft aangegeven hun vrienden op school te zien. De leeftijdscategorie 13 t/m 15 jaar heeft het meest aangegeven hun vrienden te zien op school. Wat betreft het opleidingsniveau hebben de jongeren op het vwo en het vmbo dit het meest aangegeven.
- 64,2% van de jongeren heeft aangegeven dat vrienden dan bij hun thuis langs komen. De leeftijdscategorie met 19 t/m 21 jarigen heeft dit het meest aangegeven. Bij het opleidingsniveau hebben de jongeren op het vwo en het hbo dit het meest aangegeven.
- 55% van de jongeren heeft aangegeven op msn of een ander chatprogramma te worden aangesproken. Qua leeftijdscategorie hebben de 13 t/m 15 jarigen het meest aangegeven door dit middel bereikt te worden door hun vrienden. Gekeken naar het opleidingsniveau hebben de jongeren op het vwo en het mbo dit middel het meest aangegeven.
- 51,4% van de jongeren heeft aangegeven een bericht te krijgen op Hyves of Facebook van hun vrienden. De leeftijdscategorie 13 t/m 15 jarigen heeft het meest aangegeven via het chatten bereikt te worden. Bij het opleidingsniveau hebben de jongeren op het vmbo en het vwo dit middel het meest aangegeven.

4.4.3 Met welke middelen willen jongeren benaderd worden?

Voor het antwoord op deze vraag is vraag 6 opgenomen in de enquête. Vraag 6 luidde: *De gemeente Woerden wilt graag met jou praten, jouw ideeën en / of je mening weten over een onderwerp. Hoe zou de gemeente jou hiervoor kunnen benaderen?* Deze vraag had ook veertien antwoordmogelijkheden, waarbij meerdere antwoorden gegeven mochten worden (n=110).

Middel	% van 'de jongeren'
Via een e-mail	39,1%
Via een persoonlijk gesprek	38,2%
Via een brief per post	30,0%
Via een vragenlijst (digitaal/papier)	26,4%
Via Hyves of Facebook	21,8%
Via een discussie of debat	20,9%
Via de jongerenraad of jongerenpanel	20,0%
Via de media (televisie, radio en of krant)	15,5%
Via een telefonisch gesprek	13,6%
Via een forum, blog, poll of chat	8,2%
Via de leerlingenraad of schoolraad	8,2%
Via een sms	7,3%
Anders	4,5%
Via een filmpje (op bijvoorbeeld YouTube)	2,7%

Tabel 6 De middelen waarmee jongeren benaderd willen worden door de gemeente Woerden.

Bij deze resultaten in tabel 6 zijn er geen middelen die écht opvallen. Wel zijn er drie middelen door 30% of meer aangegeven door de jongeren. Namelijk via de e-mail, via een persoonlijke gesprek en via een brief per post.

- 39,1% van de jongeren heeft aangegeven via een e-mail benaderd te willen worden door de gemeente Woerden. Qua leeftijdscategorie hebben de 16 t/m 18 jarigen dit het meest aangegeven.

Gekeken naar het opleidingsniveau hebben de jongeren op het vwo, het hbo en die iets 'anders' doen dit het meeste aangegeven.

- 38,2% van de jongeren heeft aangegeven benaderd te willen worden via een persoonlijk gesprek. De leeftijdscategorie 13 t/m 15 jaar heeft dit het meest aangegeven. Wat betreft het opleidingsniveau hebben de jongeren op de praktijkschool en die iets 'anders' doen dit het meeste aangegeven.
- 30% van de jongeren heeft aangegeven door de gemeente Woerden benaderd te willen worden via een brief per post. De leeftijdscategorie 16 t/m 18 jaar heeft het meest aangegeven benaderd te willen worden door een brief van de gemeente Woerden. Qua opleidingsniveau hebben de jongeren op de havo en de praktijkschool dit het meeste aangegeven.

De elf andere middelen zijn beschreven in bijlage 18. De top drie van de onderwerpen per leeftijdscategorie en opleidingsniveau zijn te vinden in bijlagen 13 en 14.

4.4.4 Zijn er overeenkomsten in de aangegeven middelen?

Om deze vraag te beantwoorden moet er gekeken worden naar de resultaten van subvragen 2a, 2b en 2c. Omdat er voor het beantwoorden van deze vraag conclusies moeten worden getrokken, is het antwoord op deze vraag te lezen in § 5.2.

4.5 Om welke kanalen gaat het?

De derde deelvraag gaat over de kanalen waarover de gemeente Woerden en de jongeren uit de gemeente met elkaar in 'gesprek' willen gaan. In deze paragraaf worden de vier bijbehorende subvragen beantwoord.

4.5.1 Welke kanalen heeft de gemeente Woerden gebruikt en welke kanalen wil ze in de toekomst inzetten?

Uit de genoemde middelen die overeenkomen in de drie gesprekken valt af te leiden dat de gemeente Woerden vanaf 2006 mondelinge communicatie, schriftelijke communicatie en digitale communicatie heeft ingezet (zie kanalen in § 2.2.3). In alledrie de gesprekken zijn geen audiovisuele of telefonische communicatie als kanalen naar voren gekomen.

De kanalen die in de toekomst worden ingezet zijn net zo onduidelijk als de middelen die in de toekomst worden ingezet. Pas wanneer duidelijk is welke middelen worden ingezet, kan er gekeken en gezegd worden via welke kanalen dit gaat. Wel zijn er twee middelen waar de ambtenaren het over eens waren voor de toekomst. Dit geldt ook voor de kanalen. De middelen The game en de jongerenraad/jongerenambassadeurs gaan in ieder geval via mondelinge, schriftelijke en digitale communicatie. Pepijn van de Burgt zegt nog nadrukkelijk dat persoonlijk contact (mondelinge communicatie) heel goed werkt bij jongeren en dat hij dit graag ook in de toekomst wilt voortzetten.

4.5.2 Welke kanalen gebruiken de jongeren onderling?

Deze vraag kan beantwoord worden door de resultaten van de aangegeven middelen (zie § 4.4.2). De jongeren maken onderling gebruik van alle kanalen op één na, namelijk audiovisuele communicatie:

- Mondelinge communicatie (elkaar zien en spreken bij elkaar thuis, op school, op de sportvereniging en op straat/ in de stad);

- Telefonische communicatie (bellen en smsen);
- Digitale communicatie (e-mail versturen, een krabbel op Hyves of Facebook schrijven en praten via msn of een ander chatprogramma);
- Schriftelijk communicatie (ook smsen, een e-mail versturen, een krabbel schrijven op Hyves of Facebook en praten via msn of een ander chatprogramma);
- (Communiceren via audiovisuele communicatie vind alleen plaats wanneer er bij het praten via msn of een ander chatprogramma gebeurt met een web cam).

De telefonische communicatie steekt er met kop en schouders bovenuit. Daarna volgen mondelinge, digitale en schriftelijke communicatie. Deze vier kanalen zijn afgeleid van de top vijf aangegeven middelen.

4.5.3 Via welke kanalen willen jongeren benaderd worden?

Deze vraag kan beantwoord worden naar aanleiding van de resultaten die beschreven zijn in § 4.4.3. In de aangegeven middelen komen drie kanalen naar voren waarmee de jongeren benaderd willen worden door de gemeente Woerden. Dit zijn digitale communicatie (e-mail), mondelinge communicatie (een persoonlijk gesprek) en schriftelijke communicatie (e-mail en brief per post).

4.5.4 Zijn er overeenkomsten in de aangegeven kanalen?

Om deze vraag te beantwoorden moet er gekeken worden naar de resultaten van subvragen 3a, 3b en 3c. Omdat er voor het beantwoorden van deze vraag conclusies moeten worden getrokken, is het antwoord op deze vraag te lezen in § 5.3.

4.6 Wat doen 'andere' gemeenten?

In § 2.4.2 is het Jong Lokaal Bokaal al eerder beschreven. De drie finalisten van 2009 waren de gemeenten Amsterdam, Capelle aan den IJssel en Oosterhout. Uiteindelijk heeft de gemeente Amsterdam gewonnen. Alledrie de gemeenten hebben eigen vormen van jongerenparticipatie. Welke zo kenmerkend zijn voor deze gemeenten en wat ze inhouden worden kort beschreven in deze paragraaf.

4.6.1 Gemeente Amsterdam

De gemeente Amsterdam heeft verschillende organisaties die zich bezig houden met jongerenparticipatie. JAA! (Jongeren Actief Amsterdam) is een organisatie die in de gaten houdt wat er onder de jongeren speelt. Zij bieden ieder jaar de JAA! thermometer¹³ aan de gemeente aan, wat tot stand komt door een peiling onder vierhonderd Amsterdamse jongeren. 'Jouw idee, maak het waar!' is door de gemeente opgezet om de mogelijkheid te bieden aan jongeren om talenten te ontwikkelen buiten school. De organisatie XXXS is gericht op de vrije tijd van jongeren in de gemeente Amsterdam en organiseert verschillende activiteiten. Met de XXXS kaart krijgen jongeren korting op activiteiten en evenementen. De organisatie heeft ook een website met een evenementenkalender en een forum. Daarnaast sturen ze e-mails naar zogeheten 'hubs'¹⁴. Youramsterdam.nl is volgens het juryrapport een digitaal informatieplatform en een gids voor de stad Amsterdam. De website biedt informatie over veel verschillende onderwerpen zoals: wonen, hulp en zorg, rechten en plichten, maatschappij en politiek. De website heeft een discussiebord, een zoekfunctie, filmpjes kunnen worden geplaatst en kan er een eigen profiel worden aangemaakt (Giesselink et al., 2009).

¹³ De thermometer wordt gemaakt naar aanleiding van onderwerpen die jongeren zelf aandragen. Ieder jaar wordt de thermometer overhandigd aan de gemeente Amsterdam, zodat ze weet wat er speelt onder de jongeren (Giesselink et al.).

¹⁴ Selectief gekozen jongeren die andere mensen meer laten weten over de organisatie en de activiteiten (Giesselink et al.).

4.6.2 Gemeente Capelle aan den IJssel

De gemeente Capelle aan den IJssel heeft verschillende vormen van jongeren-participatie. Van de 'Capelse Jeugdraad' wordt het meest gebruik gemaakt. De raad bestaat uit achttien jongeren in de leeftijd 12 tot 23 jaar, met verschillende achtergronden uit verschillende wijken. Deze jeugdraad praat en denkt mee over verschillende onderwerpen met de gemeente Capelle aan den IJssel. De raad geeft voornamelijk gevraagd en ongevraagd advies over de onderwerpen op de 'Jeugdagenda'¹⁵. De jeugdraad is onafhankelijk en wordt begeleid door een 'jeugdgriffier'. Deze 'jeugdgriffier' is verantwoordelijk voor onder andere de begeleiding en ondersteuning van de raad. De Capelse Jeugdraad heeft een eigen website en een Hyves-profiel waarop ze benaderd kunnen worden en informatie plaatsen. Naast de websites hebben ze ook een eigen magazine genaamd 'Sprakwater'. Naast de jeugdraad is er het project Aïda. Dit project biedt onderdak aan jongeren die hun leven (weer) op de rit moeten krijgen. De gemeente heeft ook het project 'Zorgzaam'. Dit project stimuleert jongeren om vrijwilligerswerk te doen en is opgezet om jeugdwerkloosheid tegen te gaan. Qua vrijetijdsbestedingen heeft de gemeente twee graffitimuren en een jaarlijkse pre-party (een dancefeest). Er zijn ook hangplekken en een jongerencentrum met een jongerenwerker. De gemeente biedt ook gratis sporten aan voor jongeren (Vervoort et al.).

4.6.3 Gemeente Oosterhout

De gemeente Oosterhout (Noord -Brabant) heeft geen jongerenraad meer. Dit met de reden dat de raad volgens de gemeente niet representatief was voor de jongeren in de gemeente. Hiervoor in de plaats heeft de gemeente het 'JONG Database' opgericht. Jongeren kunnen zich vrijwillig opgeven voor de database. Hierin staan gegevens zoals leeftijd, interesses, schoolachtergrond en woonwijk van de jongeren. Hierdoor kunnen ze geraadpleegd worden naar deskundigheid en interesse(s). 'JONG Proof' is een label wat aan projecten wordt toegekend, waar intensief met jongeren is samengewerkt. De jongeren bepalen of het project goed genoeg is om een label te krijgen. De gemeente Oosterhout heeft ook een preventieprogramma: 'Wat zie je liever'. Dit gaat over onder andere roken, drugs en criminaliteit. Ze hebben de 'Outflow', wat een leerbedrijf is en waar jongeren zich kunnen richten op het gebied van kunst, dans, muziek etc. De gemeente Oosterhout heeft ook kinderen, jongeren en jongvolwassenen geraadpleegd om de gemeente aantrekkelijker te maken. Hiervoor is een film gemaakt, zijn er politieke partijen opgericht op scholen en werden enquêtes gehouden (in de vorm van een computerspel). Uit het onderzoek zijn zestien actiepunten opgezet. Daarnaast heeft de gemeente Oosterhout de website jonginoosterhout.nl waarop jongeren kunnen reageren op verschillende thema's. De gemeente brengt deze thema's onder de aandacht via radio, filmpjes en tekst. Via de website wordt er ook een radioprogramma uitgezonden, wat wordt gemaakt door jongeren. Ook staat er op de website informatie over verschillende onderwerpen, een 'Oosterhoutse game' en contactpersonen voor bepaalde onderwerpen (Bouman et al., 2009).

¹⁵ In de jeugdagenda is het jeugdbeleid beschreven en voorbeelden waarbij inspraak mogelijk is (Vervoort et al.).

5. Wat zeggen de resultaten?

In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken naar aanleiding van de resultaten in het vorige hoofdstuk. Deze conclusies worden beschreven aan de hand van de deelvragen van de onderzoeksvraag (zie pagina 26). Ook in dit hoofdstuk worden de respondenten beschreven als 'de jongeren' en zijn de resultaten niet de generaliseren over alle jongeren uit de gemeente Woerden.

5.1 Over welke onderwerpen willen ze met elkaar in 'gesprek' gaan?

Uit de gesprekken met de ambtenaren is naar voren gekomen dat de ambtenaren bij de gemeente Woerden niet op één lijn zitten wat betreft de onderwerpen waarover ze in 'gesprek' willen gaan met jongeren. Daarnaast kan de conclusie getrokken worden dat de onderwerpen waarover de gemeente in 'gesprek' wil gaan met de jongeren niet vast liggen. De genoemde onderwerpen (door de ambtenaren) zijn wel in thema's van het (oude) jeugdbeleid onder te verdelen, namelijk: 'Vrije tijd', 'Veiligheid' en 'Gezondheidszorg'.

Bij de jongeren is het iets duidelijker, want de meerderheid geeft aan het maar over één onderwerp te willen hebben met de gemeente Woerden, namelijk: 'Uitgaan, feesten en evenementen'. Over de andere onderwerpen wil de meerderheid van de jongeren het niet hebben. Opvallend is dat de vijf meest genoemde onderwerpen voornamelijk vrijetijdsbestedingen zijn. Daarnaast zijn de jongeren die wel in 'gesprek' willen gaan niet tevreden over 'Uitgaan, feesten en evenementen', 'Recreatieplekken', 'Ontmoetingsplekken', 'Het openbaar vervoer' en 'Anders'. De conclusie die getrokken kan worden is dat veel jongeren niet met de gemeente Woerden in 'gesprek' willen gaan en dat de 'populairste' onderwerpen vrijetijdsbestedingen zijn. Dit geeft aan dat de voorzieningen wat betreft de jongeren verbeterd kunnen worden.

De conclusie is dat qua onderwerpen de jongeren en ambtenaren van de gemeente Woerden ook niet op één lijn zitten. Maar toch is er een raakvlak te vinden in het thema 'Vrije tijd' van het (oude) jeugdbeleid. Want hieronder valt het onderwerp 'Uitgaan, feesten en evenementen' en de andere vier onderwerpen uit de top vijf. Er kan dus gezegd worden dat de gemeente Woerden en de jongeren met elkaar in 'gesprek' willen gaan over onderwerpen die vallen onder (het thema) 'Vrije tijd'.

5.2 Welke middelen kunnen 'het gesprek' bevorderen?

De ambtenaren van de gemeente Woerden zit qua middelen vanaf 2006 meer op één lijn (met acht middelen) dan bij de onderwerpen. De middelen die in de toekomst worden ingezet zijn een stuk minder duidelijk. Er zijn maar twee middelen in minimaal twee gesprekken naar voren gekomen, namelijk The Game en de jongerenraad/ jongerenambassadeurs. Hier is dus eigenlijk ook geen eenduidige lijn te ontdekken. De beleidsambtenaren gaven in de gesprekken aan dat de genoemde middelen die zijn ingezet ook in de toekomst wordt ingezet, maar in verbeterde (communicatieve) vorm. Tegenstrijdig is dat de communicatieadviseur aan gaf dat de middelen in zoverre niet vast liggen, maar dat de middelen uit dit onderzoek naar voren moeten komen en overwogen moeten worden.

De middelen zijn wel duidelijk bij de communicatie onder jongeren onderling. De meerderheid van de jongeren geeft de voorkeur aan vijf middelen. Deze zijn elkaar een sms sturen, naar elkaar bellen, elkaar spreken op msn of een ander chatprogramma, ze zien elkaar op school en gaan bij elkaar thuis langs. De eerste twee middelen zijn veruit het meest aangegeven en het populairst. Daarnaast is opvallend is dat er een verschil is tussen bereikt worden door vrienden of zelf vrienden bereiken. Het gaat om dezelfde (top) vijf middelen, maar in een andere volgorde. Het middel 'een bericht achter laten op Hyves of Facebook' wordt niet aangegeven door de meerderheid wanneer de jongeren hun vrienden willen bereiken. Maar wordt wél door de meerderheid aangegeven hoe ze zelf bereikt worden.

Wat betreft de middelen waarop de jongeren benaderd willen worden door de gemeente Woerden, springt er geen één middel echt uit. Het lijkt erop dat de jongeren niet echt zitten te wachten op dat de gemeente Woerden ze benadert. De drie meest aangegeven middelen zijn de e-mail, het persoonlijke gesprek en een brief per post. Opvallend is dat twee van de top drie middelen zijn waarvan de jongeren zelf kunnen bepalen wanneer en waar ze daar iets mee te doen.

Duidelijk is dat jongeren onderling anders met elkaar communiceren, dan hoe ze hebben aangegeven te willen communiceren met de gemeente Woerden. Ze willen dus niet benaderd worden door de gemeente Woerden zoals hun vrienden dat doen. Toch is er een raakvlak te vinden in de manier waarop de jongeren elkaar onderling bereiken en hoe ze door de gemeente Woerden bereikt willen worden. Het persoonlijke gesprek is namelijk te koppelen aan: het met elkaar bellen, elkaar spreken op msn of via een ander chatprogramma, elkaar zien op school en bij elkaar thuis langs gaan. Directe middelen met of zonder hulpmiddel hebben blijkbaar de voorkeur. Net zoals bij de onderwerpen is het persoonlijke gesprek een overkoepelend middel wat op verschillende manieren ingezet kan worden om 'het gesprek' te bevorderen.

5.3 Welke kanalen kunnen 'het gesprek' bevorderen?

De ambtenaren van de gemeente Woerden zitten wat betreft de kanalen onderling ook meer op één lijn. Vanaf 2006 zijn mondelinge, schriftelijke en digitale communicatie ingezet. Waarom telefonische en audiovisuele communicatie niet zijn genoemd is niet duidelijk. De kanalen die in de toekomst worden ingezet zijn ook nog niet duidelijk. Maar van de twee middelen die in de toekomst ingezet zullen worden zijn de drie hiervoor genoemde kanalen vanaf te leiden. Pas wanneer de middelen bekend zijn, zijn ook de kanalen bekend. Of andersom, het is maar hoe het bekeken wordt.

De ambtenaren van de gemeente Woerden zitten wat betreft middelen en kanalen niet op één lijn. De jongeren onderling zitten wel op één lijn. De jongeren hebben aangegeven alle kanalen te gebruiken op audiovisuele communicatie na. De jongeren geven duidelijk voorkeur aan de telefonische communicatie bij het elkaar bereiken. Wat gevolgd wordt door de mondelinge, schriftelijk en digitale communicatie.

De middelen waarop de jongeren benaderd willen worden door de gemeente Woerden zijn de kanalen digitale, mondelinge en schriftelijke communicatie. Wat opvallend is dat twee van de drie meest aangegeven kanalen eenrichtingsverkeer is.

Bij het derde kanaal, mondelinge communicatie, is directe interactie mogelijk. Dit is tegenstrijdig. Aan de ene kant willen jongeren afstand houden en aan de andere kant is er de wens voor juist persoonlijk contact. De aanpak hiervan wordt beschreven in bij adviezen in het volgende hoofdstuk.

Waar er bij de middelen weinig overeenkomsten zijn tussen de ambtenaren van de gemeente Woerden en de jongeren, zo zitten ze veel meer op één lijn wat betreft de kanalen. De drie beschreven kanalen die de jongeren onderling gebruiken en die de ambtenaren van de gemeente Woerden willen gebruiken hebben zeker een overlap. De kanalen mondelinge, digitale en schriftelijke communicatie kunnen 'het gesprek' bevorderen tussen de gemeente en de jongeren. Opvallend is dat door het meest aangegeven kanaal bij de jongeren onderling (telefonische communicatie), de jongeren niet benaderd willen worden via dit kanaal door de gemeente Woerden.

5.4 Welke vormen van jongerenparticipatie hebben 'andere' gemeenten?

De gemeenten Amsterdam, Capelle aan den IJssel en Oosterhout pakken jongerenparticipatie alledrie op hun eigen manier aan. De gemeente Amsterdam heeft jongerenparticipatie 'uit elkaar getrokken'. Jongerenparticipatie bestaat uit verschillende gebieden, waarvoor ieder een organisatie is opgezet. Iedere organisatie heeft contact met de jongeren en zetten zelf communicatiemiddelen in, waaronder een website voor jongeren. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat jongerenparticipatie bestaat uit verschillende onderdelen/vormen die ieders aandacht krijgen. En alle gebieden van jongerenparticipatie zijn even belangrijk.

De gemeente Capelle aan den IJssel pakt het weer anders aan dan de twee andere gemeenten. Namelijk door een actieve jeugdraad die wordt bij gestaan door een 'jeugdgriffier'. De jeugdraad zorgt onder andere voor direct contact en de communicatie met de jongeren uit de gemeente. De gemeente heeft daarnaast nog een aantal projecten om jongeren te betrekken. De conclusie is dat de gemeente Capelle aan den IJssel jongerenparticipatie voor een groot deel toepast op één plek (en in één vorm) en dat is bij de Capelse jeugdraad.

De gemeente Oosterhout pakt heel anders aan dan de vorige twee gemeenten. Deze gemeente heeft de jongerenraad afgeschaft en een database voor in de plaats opgezet. Met deze database kan de gemeente Oosterhout jongeren direct raadplegen voor specifieke hulp en advies. De gemeente heeft dus direct contact met de jongeren uit de gemeente en verzorgt zelf alle communicatie met de jongeren (waaronder de website voor jongeren uit de gemeente).

De 'andere' gemeenten hebben alledrie totaal verschillende vormen van jongerenparticipatie. Er is dus niet één 'goede' manier om jongerenparticipatie mogelijk te maken en toe te passen. Wat bij de ene gemeente goed werkt hoeft dus helemaal niet te werken bij een andere gemeente.

6. Wat kan de gemeente Woerden doen?

In dit hoofdstuk worden de adviezen beschreven aan de hand van de conclusies uit het onderzoek. Deze adviezen geven antwoord op de beleidsvraag waardoor het onderzoek is opgezet:

Hoe kan de gemeente Woerden haar communicatie afstemmen op jongeren uit eigen gemeente, zodat het jeugdbeleid beter op jongeren aangesloten kan worden?

6.1 Adviezen over beleid

6.1.1 Creëer intern duidelijkheid en overeenstemming

Voordat de gemeente Woerden in 'gesprek' gaat met jongeren, is het advies dat de ambtenaren van de gemeente ervoor zorgen dat er één lijn is wat betreft communicatie bij de gemeente Woerden zelf (intern). Dit geldt voor zowel de onderwerpen als voor de middelen en kanalen. Zorg ervoor dat alle ambtenaren die zich bezig houden met jongerenparticipatie het eens zijn over welke onderwerpen 'het gesprek' wordt aan gegaan. Kijk daarna pas naar de middelen en kanalen die ingezet worden. Als dit niet mogelijk is, dan moet er gekeken worden naar de thema's (van het jeugdbeleid). De gemeente Woerden moet eerst de communicatie intern afstemmen voordat er extern (met de jongeren) gecommuniceerd wordt. Het volgende advies is: leg de communicatie (zowel intern als extern) vast in een communicatieplan. Zodat ten alle tijden duidelijk is welke koers er gevaren moet worden wat betreft jongerenparticipatie.

6.1.2 Bepaal een communicatiestrategie

Dit advies sluit aan bij het vorige advies. De communicatieadviseur moet bij het schrijven van het beleid omtrent jongerenparticipatie betrokken worden door de beleidsambtenaren. En niet alleen worden ingezet bij het uitvoeren van de communicatie. Daarnaast is het advies om een communicatiestrategie te bepalen, zodat de communicatie optimaal ingezet kan worden. En dat de onderwerpen, middelen en of kanalen aan elkaar gekoppeld (kunnen) worden, met behoud van overzicht van participatieniveaus.

6.2 Adviezen over onderwerpen

6.2.1 Gebruik 'Uitgaan, evenementen en uitgaan' als aanknopingspunt

Bij zowel de onderwerpen en de middelen is het duidelijk dat de meerderheid van de jongeren uit het onderzoek niet veel behoefte hebben om met de gemeente Woerden in 'gesprek' te gaan. Dit heeft ook te maken heeft met de generatie waar deze jongeren onder vallen. Ze zijn gefocust op individualisme en hedonisme. Ze zijn niet zozeer bezig met hun eigen welzijn en ook niet met die van de maatschappij. Daarnaast wordt het brede verantwoordelijkheidsgevoel ook minder (Spangenberg & Lampert). Er is dan ook maar één onderwerp waarover de meerderheid van de jongeren in 'gesprek' wilt gaan met de gemeente Woerden. Het advies hiervoor is dat de gemeente het onderwerp 'Uitgaan, feesten en evenementen' als aanknopingspunt moet gebruiken om met de jongeren in 'gesprek' te gaan. En dat er gekeken moet worden over welke andere onderwerpen of thema's ze in 'gesprek' willen gaan met de jongeren. En of deze aan 'Uitgaan, feesten en evenementen' gekoppeld kunnen worden, waardoor het een 'bredere gesprekken' kan worden gevoerd.

6.2.2 Voer een vervolgonderzoek uit over meningen en interesses

Over vier concrete onderwerpen, waaronder 'Uitgaan, feesten en evenementen', is de meerderheid van de jongeren niet tevreden. Uit het onderzoek van de Nationale Jongerenraad komt naar voren dat jongeren belangstelling hebben voor inspraak in hun gemeente, maar er zijn maar weinig die er echt meepraten.

Om erachter te komen waarom de jongeren niet tevreden zijn en ondanks de interesse niet meepraten is het advies het uitvoeren van een vervolgonderzoek. Hierdoor kan het jeugdbeleid, jongerenparticipatie en de communicatie hieromheen beter worden afgestemd op de jongeren.

6.3 Adviezen over middelen en kanalen

6.3.1 Zet de e-mail, het persoonlijke gesprek en de brief per post in

The Game en de jongerenraad/jongerenambassadeurs zijn twee middelen die de gemeente Woerden zeker in de toekomst gaat inzetten. Het advies is om de middelen: de e-mail, het persoonlijke gesprek (in verschillende vormen mogelijk) en de brief per post ook in te zetten. Dit is de top drie aangegeven middelen waarmee de jongeren benaderd willen worden door de gemeente Woerden. Van deze middelen zijn de kanalen af te leiden. En wat betreft de kanalen is het advies: zet mondelinge, schriftelijk en digitale communicatie in om 'het gesprek' te bevorderen.

6.3.2 Houd het persoonlijk en informeel

Het persoonlijke contact/gesprek is de enige overlap in middelen tussen de ambtenaren van de gemeente Woerden en de jongeren. Dit is naast de 'afstandelijke' e-mail en brief per post één van de meest aangegeven middelen door de jongeren. In het onderzoek van de Nationale Jongerenraad komt naar voren dat jongeren voornamelijk informeel geïnformeerd willen worden over inspraak en dus over jongerenparticipatie. Het advies is daarom voor de gemeente Woerden om de eerste contacten met jongeren te leggen met een persoonlijk gesprek in informele sfeer. Zet het persoonlijke contact zoveel mogelijk in. Want dan staan de jongeren meer open voor 'het gesprek' en is er een 'basis' gelegd waarop verder gebouwd kan worden door de gemeente. Daarnaast kunnen de e-mail en de brief worden ingezet (als 'opvolg' middelen).

6.3.3 Maak gebruik van vriendennetwerken van jongeren

Ondanks dat de jongeren uit een generatie komen dat actief is op internet, met elkaar communiceert via msn en sms, filmpjes kijkt op YouTube en op Hyves en Facebook zitten (Spangenberg & Lampert) betekent niet dat ook via deze middelen door de gemeente Woerden benaderd willen worden. Uit de resultaten van het onderzoek is naar voren gekomen dat de jongeren niet benaderd willen worden door de gemeente Woerden, zoals hun vrienden dat doen. Maar volgens de resultaten van het onderzoek van de Nationale Jongerenraad willen jongeren informeel geïnformeerd worden via bijvoorbeeld vrienden of leraren.

Het advies is om de jongeren te informeren over jongerenparticipatie door het inzetten van jongerenambassadeurs/ leden van de jongerenraad als 'hubs'. Waardoor de informatie wordt verspreidt via de netwerken van de jongeren zelf.

6.3.4 Ga langs scholen voor 'gesprekken' met jongeren

Persoonlijk, direct en informeel contact is advies 6.3.2. Dit is ook naar voren gekomen tijdens het afnemen van de enquêtes (op scholen). Bij het aangaan van een persoonlijke gesprekken kwamen de jongeren met veel vragen over veel verschillende onderwerpen. Die vaak niet ging over de enquête, maar over specifieke onderwerpen uit hun dagelijkse leven. Het advies is ga naar scholen toe om in 'gesprek' te gaan met de jongeren.

6.3.5 Overweeg een database

Naast de jongerenambassadeurs/ jongerenraad en het jongerenpanel bestaan er meer mogelijkheden om direct met jongeren in 'gesprek' te gaan. Zoals de gemeente Oosterhout die door de JONG database direct jongeren kan benaderen. Het advies aan de gemeente Woerden is overweeg ook het opzetten van een database. Hiermee kunnen specifieke jongeren (met toestemming) benaderd worden voor adviezen, meningen en 'gesprekken' (met een persoonlijk gesprek, een e-mail en of met een brief). Hiermee ontstaat er 'echt' beeld over de jongeren en de situatie waarover de gemeente meer informatie wilt.

6.3.6 Begeleid de jongerenambassadeurs/ jongerenraad intensiever

De jongerenraad komt te vervallen en daarvoor komen waarschijnlijk jongerenambassadeurs voor in de plaats. Voor de gemeente Capelle aan den IJssel werkt de jongerenraad heel goed, maar dat is voor een groot deel te danken aan de jeugdgriffier die de raad heeft. Om het vervolg van de jongerenraad te laten slagen is het advies om deze jongeren intensievere begeleiding te geven. Net zoals in Capelle aan den IJssel moet er iemand zijn die de jongeren met grote regelmaat spreekt en hulp biedt wanneer dit nodig is. Hierbij is te denken aan training en feedback voor de jongeren.

6.4 Adviezen over jongerenparticipatie

6.4.1 Luister goed en regelmatig naar eigen jongeren

Jongerenparticipatie wordt in de drie 'andere' gemeente anders ingezet. En volgens het onderzoek van de Nationale Jongeren bestaat er niet één model van jongerenparticipatie. Verschillende groepen vragen verschillende manieren. Het advies is: luister goed en regelmatig naar de verschillende groepen jongeren uit eigen gemeente, wat 'het gesprek' alleen maar kan bevorderen.

6.4.2 Splits jongerenparticipatie op

De juryrapporten van het Jong Lokaal Bokaal zijn verdeeld over vijf onderdelen waaruit jongerenparticipatie bestaat, namelijk: inspraak & beleid, kansen & talenten, vrije tijd, communicatie en projecten. De gemeente Amsterdam heeft jongerenparticipatie ook verdeeld in verschillende onderdelen en organisaties. Het advies is om jongerenparticipatie in de gemeente Woerden ook op te splitsen. Hierdoor is er aandacht voor ieder 'onderdeel' net zoals de gemeente Amsterdam en is er een balans. Deze onderdelen kunnen verdeeld worden over de jongerenambassadeurs/ leden van de jongerenraad.

6.5 Overige adviezen

6.5.1 Geef de gemeente Woerden op voor de Jong Lokaal Bokaal

Door het meedoen met deze wedstrijd kan de gemeente Woerden feedback krijgen over de aanpak van jongerenparticipatie. Hierdoor kan de jongerenparticipatie en communicatie met de jongeren alleen maar beter worden in de gemeente (www.jonglokaalbokaal.nl).

6.5.2 Maak gebruik van het handboek jongerenparticipatie

Tijdens het onderzoek naar 'andere' gemeenten is er een handboek gevonden over jongerenparticipatie van de gemeente Amsterdam. Hierin staat misschien nog informatie die de gemeente Woerden kan gebruiken bij jongerenparticipatie in eigen gemeente. Het handboek is te vinden via de link:

http://www.amsterdam.nl/vrije_tijd_toerisme/jeugd/jeugdbeleid/publicaties

Literatuurlijst

Bouman, M., Teubel, M., Timmer, S., Thielman, S., Toonen, N., Uilen, L., Verboom, H. (2009, oktober). *Jong Lokaal Bokaal Rapportage Gemeentebezoek Oosterhout*. Utrecht: NJR.

Burgt, P. van de. (2010, maart). *Evaluatie jr 2008-heden vs2*. Woerden: gemeente Woerden.

Groene Hart van de Randstad (z.d.). Opgehaald op 23 juli 2010, van <http://www.groene-hart.nl/>

Gemeente Woerden (z.d.). *FAQ: Wie kunnen mee doen aan Woerdenpanel.nl?* Opgehaald op 29 november 2010, van <http://www.woerdenpanel.nl/>

Gemeente Woerden (z.d.). *Fracties*. Opgehaald op 24 juli 2010, van http://www.woerden.nl/default/raad/Gemeenteraad/Gemeenteraad/id_5277117

Gemeente Woerden (2010, maart). *Gemeentelijke Basis Administratie*.

Gemeente Woerden (z.d.). *Hoe werkt de gemeente?* Opgehaald op 23 juli 2010, van http://www.woerden.nl/default/organisatie/hoewerktdegemeentelijkeorganisatie/hoewerktdegemeentelijkeorganisatie/id_8327

Gemeente Woerden (z.d.). *Openingstijden en routebeschrijving*. Opgehaald op 23 juli 2010, van http://www.woerden.nl/default/organisatie/contactenopeningstijdenwoerden/Contactopeningstijden/id_4743819

Gemeente Woerden (z.d.). *Politiek en organisatie*. Opgehaald op 23 juli 2010, van http://www.woerden.nl/default/politiekenorganisatie/id_788

Gemeente Woerden (2008, september). *Programmabegroting 2009*. Opgehaald op 31 juli 2010, van http://www.woerden.nl/default/Publicaties/Programmabegroting/Programmabegroting/id_7860898?term=programmabegroting

Gemeente Woerden (z.d.). *Coalitie*. Opgehaald op 22 november 2010, van http://www.woerden.nl/default/raad/Samenstellingraad/Decoalitie/id_11832886

Giesselink, M., Groenbos, R., Groos, M. van., Haan, J. de., Goudzwaard, A., Goossens, H., Grubb, R., Guilik, L. van., Haas, L. de. (2009, oktober). *Jong Lokaal Bokaal Gemeente Amsterdam*. Utrecht: NJR.

Hogeschool Utrecht (z.d.). Van Dale Groot woordenboek hedendaags Nederlands. Opgehaald op 6 september 2010, van http://www.woordenboek.hu.nl/vandale/vandale.exe?SWI_CDEU_6_framesetie&language=nl

Kroese, M. (2008). *Jeugd en vrije tijd 2008-2010*. Woerden: gemeente Woerden.

Meer, I. van der. (2010, juni). *Pim onder de loep: Op naar een nieuwe klantgerichte organisatie*.

Newcom Research & Consultancy (2008, november). *Jongeren en Woerden: Verkennend onderzoek onder jonge leden van het Woerdenpanel*.

NJR (z.d.). *De wedstrijd*. Opgehaald op 8 september 2010, van <http://www.jonglokaalbokaal.nl/de-wedstrijd/>

NJR (z.d.). *JLB archief*. Opgehaald op 8 september 2010, van <http://www.jonglokaalbokaal.nl/jlb-archief/>

NJR (z.d.). *Wie zijn wij*. Opgehaald op 8 september 2010, van <http://www.njr.nl/index.php?sub=wiezijnwij>

Rebel, S. (2009). *Jongeren & inspraak: binnen hun gemeente*. Utrecht: Nationale Jongerenraad.
<http://www.njr.nl/index.php?sub=project&uitgebreidid=53>

Right Marktonderzoek (2009). *Steekproefcalculator*. Opgehaald in februari 2010, van <http://www.allesovermarktonderzoek.nl/Extra/Steekproef.aspx>

Rouvoet, A. & Hooijenga, S. (2010, maart). *Jong Lokaal Bokaal 2010: kenmerk DjenG/AJG-2989072*. Den Haag: Ministerie Jeugd en Gezin.

Verweij, H., Lieshout, R., van., Vizee, K., Neuteboom, L. (2009, juni). *Burgerlink Adviesrapport*. Den Haag: Burgerlink.

Spangenberg, F. & Lampert, M. (2009). *De grenzeloze generatie: en de eeuwige jeugd van hun opvoeders*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers.

Unicef (2009). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind*. Opgehaald op 9 september 2010, van <http://www.unicef.nl/media/147940/20091116%20kinderrechtenverdrag.pdf>
Pagina 23

Vandenbroucke, M., Braam, H., Gilsing, R., Steketee, M., Tierolf, B., Rutjes, L., Strating, G., Sarti, A. (2010 februari). *De staat van jeugdparticipatie in Nederland vanuit het perspectief van gemeenten: Quickscan onder 175 gemeenten*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (z.d.). *WMO in het kort*. Opgehaald op 8 september 2010, van <http://www.invoeringwmo.nl/WMO/nl-NL/Algemeen/WMO.htm>

Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom onderwijs.

Vervoort, A., Verburgt, A., Verbrugge, M., Vonk, Y., Visscher, R., Verwoerd, A., Vlucht, D. de., Kuijl, V., Versteeg, N. (2009, oktober). *Jong Lokaal Bokaal Rapportage Gemeentebezoek Capelle a/d IJssel*. Utrecht: Nationale Jongerenraad.

Waardenburg, M. (2003). *Zicht op communicatie*. Alphen aan den Rijn: Kluwer bv.